STRIPSCHRIFT
ALBERT VAN BEEK
JONG & FRIJ
NUMMER 409 * €6,95

FABRICE PARME

9 771414 306146518 04090

→ REDACTIO

De uiterst moeizame geschiedenis van met geld, eer of prijsbekers beloonde stripuitingen wordt vervolgd.

Tijdens de afgelopen Stripdagen Haarlem zouden de Clickies worden uitgereikt, op zaterdag 5 juni in de plaatselijke Vishal. Clickies is de populaire naam voor De Clickburg Webcomic Awards, een initiatief van Stichting Clickburg, die zich sinds 2005 ten doel stelt het fenomeen webcomics te promoten. De onderscheidingen werden voor het eerst tijdens de eerste (en enige) Nederlandse webcomicbeurs in Tilburg bekendgemaakt en in mei 2005 tijdens het Stripfestijn Dordrecht uitgereikt aan onder meer Jean-Marc van Tol en Han Hoogerbrugge.

Dit jaar – de vierde editie – waren er prijzen te winnen in drie categorieën: cartoon, epic en gag, zo blijkt uit een bericht op de site van de Stichting Clickburg, gedateerd 2 juni, waarbij ook een longlist en een shortlist werden bekendgemaakt. Daarna... doodse stilte. Wie niet toevallig op die zonovergoten zaterdag het terras in Haarlem heeft verlaten om de prijsuitreiking in de Vishal bij te wonen, komt er niet achter hoe de prijzen zijn verdeeld. Noch op de Clickburg-website, noch op de websites van de Vishal, Stripdagen Haarlem en medeorganisator Stichting Beeldverhaal Nederland was enig bericht geplaatst over de uitreiking en de winnaars, laat staan dat ergens een jury-rapport valt te lezen. Pas 3½ week (!) na afloop van de uitreiking plaatste de organisatie met excuses alsnog de nodige informatie.

Wie zo slordig met een prijs voor webcomics omgaat, kan niet verwachten dat het fenomeen serieus wordt genomen.

Vandaar dat de dode-bomenmedia de uitreiking volkomen hebben genegeerd.

→ OMSLAG

De tekening op het omslag is door Fabrice Parme gemaakt voor een ex-libris van stripwinkel Bédé en Bulles bij de verschijning van het overigens in Frankrijk goed ontvangen album dat hij maakte met Lewis Trondheim voor de reeks *Een verhaal van Robbedoes door...* In het interview in dit nummer vertelt Parme over zijn samenwerking met de altijd drukke Trondheim. Voor dit omslag voegde hij eraan toe, dat hij het eerst ruw in kleur geschetst heeft, zoals gebruikelijk in de tekenfilmindustrie waar hij uit komt, en daarna met potlood de definitieve lijnen heeft uitgekozen. Daarna scande hij de tekening in de computer en schoof met de personages tot hij tevreden was. Hij heeft er niet bij vermeld of hij ook in de computer heeft geïnkt, maar dat zou heel goed kunnen.

INHOUD

2 **ACTUA**

10 **STARS & STRIPS**
Olav Beemer

12 **FABRICE PARME**
Ger Apeldoorn

20 **ALBERT VAN BEEK**
Arco van Os & Rik Sanders

28 **JONG & FRIJ**
Erik van der Hoeven

31 **BITS & PIECES**
Ben Bits

32 **DE BOVENTOON**

40 **HEINZ SERVICE SPREAD**

Verslingerd aan Tarzan

Voor liefhebbers van prachtige zwart/wit-schetsen is er nu het boek *Bron van verbeelding* (Xtra, ISBN 978-90-7776-698-9, 364 pagina's, €27,50). Het geeft een prima beeld van de tekencapaciteiten van de van oorsprong Servische tekenaar Petar Meseldžija. Met zijn werk won hij verscheidene internationale prijzen, waaronder in 2009 de Amerikaanse Spectrum 16 Gold Award for the Best in Contemporary Fantastic Art. Sinds 1991 woont en werkt de in 1965 in de Servische stad Novi Sad geboren tekenaar al in Nederland.
Het boek geeft, helaas alleen in zwart/wit, een prachtig overzicht van alles wat de auteur, sinds hij in 1981 zijn carrière als tekenaar begon, bij elkaar heeft getekend. Dat Petar Meseldžija een meester in zwart/wit is blijkt wel uit de comics die hij in het begin van zijn carrière tekende. Er zijn enkele pagina's van opgenomen, zowel karikaturale als realistische. Meseldžija heeft ook *Tarzan* getekend. De platen die daarvan zijn opgenomen laten op een prachtige manier zijn tekenkwaliteiten zien. Jammer dat er geen volledig *Tarzan*-verhaal is afgedrukt. Een ander hoogtepunt in dit boek zijn de platen uit zijn comic *Kanoo*, een verhaal over Vikingen. Zou er een uitgever te vinden zijn die de door Petar Meseldžija getekende *Tarzan*- en *Kanoo*-verhalen nog eens integraal zou willen uitgeven? Een groot gedeelte van het boek is gereserveerd voor schetsen en uitgewerkte tekeningen uit Petar Meseldžija's meesterwerk *The Legend of Steel Bashaw*. Een korte speurtocht op het internet onthult prachtige kleurenplaten uit dit boek waaraan hij 15 jaar heeft gewerkt. Jammer dat daar niets van is opgenomen in *Bron der verbeelding*, een boek dat ook paginacijfers ontbeert, waardoor gedetailleerd verwijzen lastig is. HvdZ

COMICRÓNICA DE UNA FINAL:
LA ROJA, CREATIVA Y SOLIDARIA GANA A LA DURA Y DESTRUCTIVA NARANJA.
JOHANESBURGO, 11 DE JULIO 2010. EMPIEZA LA FIESTA. ESTÁ MANDELA, EL MEJOR DEL MUNDO.
E INIESTA, EL MEJOR DEL PARTIDO.
TAMBIÉN LA REINA, LOS PRÍNCIPES, NADAL Y GASOL.
ESPAÑA SE HACE DUEÑA DEL BALÓN
PERO HOLANDA, CON SU DIQUE DE HORMIGÓN DEFENSIVO
AHOGA EL JUEGO Y...
...LO CONVIERTE EN DESTRUCCIÓN NARANJA
EL PARTIDO ESTÁ EN EL AIRE
LOS PRÍNCIPES ESTAN NERVIOSOS
EL TURBO ROBBEN SE PLANTA SÓLO ANTE EL PORTERO
CASILLAS, SIEMPRE CASILLAS.
CON EL DESPARPAJO DE NAVAS Y LA VISIÓN DE CESC, ESPAÑA COGE EL MANDO. TODO ES "CASI" Y "HUUYYY"
LLEGAMOS A LA PRÓRROGA. NERVIOS Y MÁS NERVIOS.
¡PORFÍN EL ARBITRO REACCIONA!
Y EN EL MINUTO 116...
1 NAVAS...
2 TORRES...
3 CESC...
¡GOOOOOOL!
INIESTA NOS HACE CAMPEONES
DEL BOSQUE SE ALEGRA
VALE
Y CASILLAS LEVANTA LA COPA

Olé!

Tijdens de finale van het WK Voetbal in Zuid-Afrika werd Nederland 2e en Spanje de op één na laatste. Laten we het daar maar op houden.
Tekenaar Jorge Arranz hield voor de Spaanse krant *El Pais* een getekend weblog *(http://eskup.elpais.com/arranz)* bij. Met als hoogtepunt van zijn 'Comicrónica' de finale die hij op één pagina treffend wist te verbeelden. Arranz, niet te verwarren met *Winnetou*-tekenaar Juan Arranz, is in Spanje vooral bekend als illustrator *(www.jorgearranz.com)*. RS

→ SUVAAL

WAT HEB JIJ NOU WEER?!?!
COOL, HÈ?
TEGENWOORDIG ZIE JE STEEDS MINDER DIERENSTRIPS, TERWIJL ER VROEGER ZOVEEL MOOIS TE VINDEN WAS...
ZUCHT...
IK DACHT 'DAAR GA IK VERANDERING IN BRENGEN', WAT VIND JE ER VAN?

DE STRIPWERELD LEEFT, EN HOE! OP DEZE PLAATS GEEFT STRIPCOLUMNIST ERWIN SUVAAL HIEROP ZIJN PERSOONLIJK COMMENTAAR.

ERWIN.SUVAAL@STRIPSCHRIFT.NL

Kapitein Jojo

Tijdens Sail 2010 verrijst van 19 t/m 22 augustus een pirateneiland aan de Bogortuin in Amsterdam.
Hier ligt het scheepswrak van kapitein Johannes Jordaan en kan iedereen zich piraat voelen. ING is hoofdsponsor van Sail 2010 en initiatiefnemer van het pirateneiland. Ter gelegenheid daarvan heeft het bedrijf het stripboek *De jacht op de Gouden Leeuw* laten ontwikkelen voor kinderen in de bovenbouw van de basisschool. Volgens ING 'in de typische Blake en Mortimer-stijl'. Dat laatste nemen stripliefhebbers uiteraard met een korreltje zout. Ed Schilders is verantwoordelijk voor het scenario; tekenaar is Luc Verschuuren. Sinds 10 juli kan het album – oplage: 200.000 exemplaren – gratis worden afgehaald bij ING-kantoren. AvO

Schuiten maakt stadsgids Brussel

François Schuiten heeft samen met reisjounaliste Christine Coste een stadsgids over Brussel gemaakt. Deze *Brussel – Routes* (ISBN 978-90-303-6365-1, 160 pagina's, €17,50) is een co-productie van Casterman en reisgidsenuitgeverij Lonely Planet. Brussel is de geboortestad van Schuiten en hij heeft samen met Coste een aantal verrassende wandelingen uitgewerkt die buiten de geijkte paden gaan. Er is veel oog voor de detail en historische/culturele gezichtspunten. De routes lopen door wijken als de Marollen, Schaarbeek en Sint Gilles, langs het Justitiepaleis en de loop van de Zenne en naar het Zoniënwoud. Schuiten licht de wandelingen toe met architectonische kleurenprenten, illustraties en tekeningen van bouwkunstelementen en (historische) figuren. RS

FOTO NICK SANDERS

VNU verlaat Haarlem

Het laatste echte restje VNU heeft Haarlem begin juli verlaten. Decennialang vormde de Noord-Hollandse hoofdstad de thuisbasis van uitgeefconcern VNU. In de kantoortoren aan de Ceylonpoort in nieuwbouwbuurt Schalkwijk, die in 1972 werd betrokken, was niet alleen plaats voor de raad van bestuur (met hoogpolig tapijt en schilderijen aan de muur op de 8e etage) maar werden talloze tijdschriften en boekproducties in de afgelopen kleine veertig jaar op de markt gebracht. Strips vormden daarin jarenlang een belangrijk element. De redacties van bladen als *Eppo*, *Mickey Maandblad*, *Donald Duck* en *Tina* waren er gehuisvest, en ook de albums van dochteruitgeverij Oberon werden er voorbereid.
Nadat VNU in 2001 de publieksbladen verkocht aan Sanoma, en een Amerikaans avontuur in 2005 spaak liep, was van de uitgeeftak alleen nog de vakbladensectie actief in de Ceylonpoort. Die dunde in de jaren erna verder uit en ging halverwege 2007 voortaan als VNU Media door het leven, gespecialiseerd in online mediaproducten en vacaturebanken. Het pand in Haarlem werd te groot voor de ruim tweehonderd man die nog over waren. VNU Media besloot daarop een passender onderkomen te kiezen op de voormalige NDSM-werf in Amsterdam-Noord. De verhuizing is begin juli afgerond. In het oude VNU-gebouw worden diensten van de provincie Noord-Holland ondergebracht.
VNU ontstond in 1964 uit een samenwerking tussen de uitgeverijen De Spaarnestad en Cebema (uitgever van onder andere De Geïllustreerde Pers en LCG Malmberg). Op 2 juni 1965 kwam het tot een definitieve fusie. RS

FLITSEN

➲ De Nederlandse stripmarkt is twee nieuwe stipbladen rijker, elk opgehangen aan ee reeds bestaande voetbalstrip. *Foot Maniacs* is een uitgave van voetbalblad *Goal* en Z-Press Junior Media. Het blad bevat grappen van het Franse duo Olivier Saive en Béka (in Frankrijk verschijnen er uitgaven bij Bamboo Edition). Uitgeverij Lef!, een onderdeel van uitgeverij Big Balloon, brengt voetbalstripblad *The Champions* uit, waarin de hoofdmoot wordt gevormd door de gelijknamige strip die in het Nederlands door uitgeverij Boemerang en in Frankrijk ook door Bamboo Edition wordt uitgebracht. Hoofdtekenaar ervan is Gürcan Gürsel, maar ook Petrov, Bouchard en Mascaro leveren bijdragen. ➲ Big Balloon bestookt daarnaast de markt met *Playmobil Magazine*, waarin ook strips over de speelgoedpoppetjes staan. ➲ De Universiteit van Amsterdam organiseert aan de Illustere School de collegereeks *Illustratie – Het verbeelden van verhalen*. Daarbij schenkt men ook aandacht aan het stripverhaal. De reeks start in november en is ook te volgen voor geïnteresseerden buiten de universiteit. Kost €180. Meer info: *www.hum.uva.nl/illustereschool* ➲ *Frame – Tijdschrift voor literatuurwetenschap* heeft een themanummer over de grafische roman uitgebracht. Met onder andere een artikel van Jan Baetens over de moeizame verhouding tussen strip en *sequential art*. Meer info: *www.tijdschriftframe.nl* ➲ Marc Verhaegen bereidt een strip voor over het leven van Vincent van Gogh. ➲ Marsu Productions heeft weer een *Guust*-keutel uitgescheiden. *De biodiversiteit volgens Flater* bevat een selectie eco-grappen. ➲ Bij Kit Publishers, verbonden aan het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT) in Amsterdam, is het stripboek *Jacquelina – Slavin van plantage Driesveld* (€9,95) verschenen. Auteurs zijn Aspha Bijnaar, Ineke Mok, Dineke Stam en Kae Solo (illustraties). De strip handelt over het waargebeurde levensverhaal van de slavin Jacquelina van plantage Driesveld rond 1830. ➲ De Belgische cartoonist Luc Zeebroek, beter bekend als Kamagurka, heeft uit zijn overvloedige productie van de afgelopen vier jaar de allerbeste tekeningen, bijna 300, geselecteerd onder de veelbelovende titel *Bassie & Mondriaan*, uitgegeven door De Harmonie. De inmiddels veel nagevolgde anarchistisch absurde humor blijft grappig, mits in niet te grote porties geconsumeerd, dan slaat de meligheid toe. Kost €17,50 ➲ De gemeente Tiel voert overleg met Madurodam of er een beeldje van Flipje in de miniatuurstad kan worden neergezet. Op 3 oktober van dit jaar bestaat Flipje van Tiel, het symbool van de jamfabriek De Betuwe, 75 jaar. Volgens de gemeente is Flipje een exponent van de Hollandse glorie en hoort die daarom een plekje in Madurodam te krijgen. ➲ De avonturen van *Kuifje* zijn voortaan ook in het Hindi beschikbaar, de belangrijkste taal van India. ➲ De makers van *Fokke en Sukke* gaan het rustiger aan doen. Ze

Moordwagens

De New-Yorker Joel Rifkin leende de witte Mazda pickup truck van zijn moeder om prostituees op te pikken. Tussen 1987 en 1993 vermoordde hij er 17, met een kettingzaag, in de garage van het huis, waar hij met zijn moeder en zuster woonde. Zij merkten er niets van, die moeder en zuster, voor alle duidelijkheid.

Deze wetenswaardigheid is te lezen in *Road Kill – Portraits of Famous Killers and their Cars*, getekend en geschreven (in het Engels) door Marcel Ruijters (Zone 5300/Rotown Magic, 48 pagina's, kleur, €14,50), financieel gesteund door het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst.

Ruijter portretteerde in het oblongboekje een twintigtal internationale moordenaars die alleen of als duo bekendheid verwierven als serial killer, mass-murderer of spree-killer. De invalshoek bij zijn selectie van cartoonachtige tekeningen is het voertuig dat de moordenaars bij hun hobby gebruikten. Onder meer de Volkswagen Kever van Ted Bundy, de (gestolen) auto's van Marc Dutroux, de Toyota 4WD Land Cruiser van Katherine Knight, de Rolls Royce van Gary Heidnik en de Toyota Tercell van Bob Berdella zijn met de daders afgebeeld, vergezeld van korte, nuchtere beschrijvingen van de gepleegde delicten.

De uitgave heeft een gezeefdrukt omslag en is genummerd en gesigneerd door de auteur. Een deel van de oplage gaat naar de Nederlandse en Belgische stripwinkels en boekhandels, de rest is bestemd voor het buitenland. DR

Zeeland in een notendop

Onlangs verscheen *Zeeland van Nehalennia tot Westerscheldetunnel – 2000 jaar geschiedenis in strip* (Paard van Troje, ISBN 978-90-80953-19-2, 48 pagina's, €15).

In krap veertig strippagina's zo'n tweeduizend jaar Zeeuwse geschiedenis presenteren is geen geringe opgave. Tekenaar Danker Jan Oreel (ook bekend uit het herrezen *Eppo*) is er in samenwerking met scenarist en regionaal historicus Jan Zwemer niettemin in geslaagd om in vogelvlucht de Romeinse tijd tot de opening van de Westerscheldetunnel te behandelen. Dat dwong hen tot een rap tempo waarin een ietwat versufte maar alwetende archeoloog – type verstrooide doch sympathieke professor – een tienerbroer en -zus door het bonte verleden gidst. Dit alles wordt gepresenteerd met een knipoog die doet denken aan de serie *Van nul tot nu*. Naast onmiskenbare trots op Michiel de Ruyter en Piet Mondriaan is er evenwel ook ruimte voor de zwarte bladzijde: de Zeeuwse rol in de Atlantische slavenhandel. Als kennismaking met de provinciale geschiedenis een aardige handreiking aan de jonge lezer. KR

NU TE KOOP IN DE WINKEL EN TE BESTELLEN VIA DE WEBSHOP OP WWW.FOKSUK.NL

€ 11,95

€ 11,95

€ 9,95

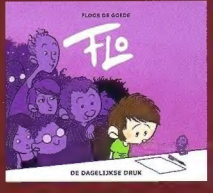

€ 9,95

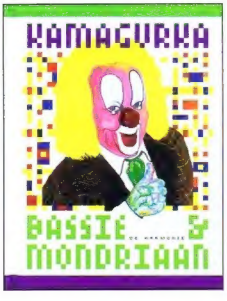

stoppen met hun producties in *Eppo*, *Varagids*, diverse universiteitsbladen en *J/M*. Wel blijft het vogelduo staan in *NRC Handelsblad*, *Nrc.next* en het zakenblad *Rendement*, en blijven er animaties verschijnen in het Vara-programma *De wereld draait door*. ➲ Naar aanleiding van de viering van 75 jaar *Arendsoog* brengt uitgeverij Panda een jubileumboek uit met vier korte westernverhalen van Paul Nowee en illustraties van Hans Kresse die in de jaren 1960 in *Pep* – Por dios, wat een blad! – hebben gestaan. Verkoop ervan vindt plaats tijdens de tweede fandag op zaterdag 18 september 2010 in SnowWorld Zoetermeer. ➲ Er is weer een nieuw *Suske en Wiske Magazine*. Ditmaal probeert uitgeverij Z-Press Junior Media het blad succesvol op de markt te brengen; in een oplage van 75.000 exemplaren. Het grote verschil met de vorige bladuitgave is dat er nu alleen nog maar Studio Vandersteen-producties in staan, en geen andere strips. Naast een nieuwe korte strip van *Suske en Wiske* bevat het blad gagstrips van onder andere *Schanulleke*, *Tobias*, *Lambik* en *Jerom*, maar ook puzzels, spelletjes, weetjes en nieuws voor de jeugd. Het verkoopsucces zal waarschijnlijk bepalen of er een nummertje 2 komt. ➲ Na *Burka Babes*, een ooit uit de hand gelopen *Sigmund*-nieuwjaarsgrap van uitgeverij De Harmonie is nu een tweede thematische bundeling verschenen: *Polderburka's*.

FOTO ANS NOLTEN

Verdronken land in Doel

Vrijdag 23 maart 2007 nam de Vlaamse regering de beslissing dat het Oost-Vlaamse polderdorpje Doel met ingang van 2009 definitief moest verdwijnen en plaats moest maken voor het Saeftinghe Dok. Vlaamse kunstenaars hebben toen het initiatief genomen om in de tussentijd Doel een voortbestaan te gunnen als cultuurdorp. Eén van deze initiatieven behelst twee wandelroutes die kunstenaar Ulrich van Spitaal hoogstpersoonlijk in de tuin van zijn 'Artistiek gezelschap', een hoeve aan de voet van de Doelse molen, in elkaar heeft getimmerd. Route 1 is gebaseerd op de *Suske en Wiske*-strip *Het verdronken land* van Paul Geerts die de ondergang van Doel als onderwerp heeft. De 47 pagina's van de strip worden in twee versies getoond. Een grote pagina voor volwassenen en een kleinere pagina op een lagere ooghoogte voor de kinderen. In de andere route kunnen we gedichten van de deelnemers aan de wedstrijd Dorpsdichter Doel lezen. Na de publicatie van een aantal foto's van Doel in een Nederlands blad komen er in het weekend veel Nederlanders die de verlaten gebouwen en schilderingen fotograferen. Doel ligt vlak onder de Nederlandse grens bij het dorp Ossendrecht. Je kunt het dorp bereiken via de weg Bergen op Zoom-Antwerpen. HvB

→ LEZEN

IN DEZE RUBRIEK KOPPELEN WE EEN STRIP UIT HEDEN OF VERLEDEN AAN DE REALITEIT VAN NU.

Letterlijk en figuurlijk springlevend. Dat is Bugs Bunny die op 27 juli een worteltjestaart met maar liefst 70 kaarsen mag uitblazen.

De bekende tekenfilmfiguur met de grijs/witte vacht maakte namelijk 70 jaar geleden zijn opwachting in de tekenfilm *A Wild Hare* van regisseur Fred Avery. Ook was toen al voor het eerst zijn bekende *catchphrase* te horen: *'What's up, doc?'*

Een naam had hij nog niet. Die werd pas vermeld bij het volgende filmpje, *Elmer's Pet Rabbit*, waarna hij uitgroeide tot één van de grootste sterren van Merrie Melodies.

Net zoals veel andere tekenfilmsterren raakt Bugs Bunny regelmatig in conflict met anderen. Niet in de laatste plaats omdat hij ze graag voor de gek houdt. Toch komt het maar zelden voor dat hij zelf het onderspit delft. Hierin verschilt hij van andere *'practical joke'*-daders in animatieland. De voorbije 70 jaar groeide hij uit van een kinderlijk wild konijn die onder de grond in een konijnenhol woont tot een meer volwassen en kalm personage, dat zich graag mag verkleden.

Bugs verjaardag is een mooie reden om de eerste Nederlandse vertaling van zijn strips weer eens uit de kast te halen.

Het is bij de konijnen af, maar pas in 1966 leerde het strippubliek hem kennen. En dan nog niet eens als Bugs Bunny, maar als... Floris Flap.

PB/AvO

MET DANK AAN CATAWIKI.NL

ADVERTENTIE

Herman Jonas
1954 - 2010

Het moet in 1989 geweest zijn, dat ik voor het eerst kennismaakte met Herman Jonas. Sinds 1986 was uitgeverij Arboris gevestigd in Zelhem, een klein plaatsje in de Achterhoek, en door de groei die de uitgeverij doormaakte werd het nodig iemand erbij te zoeken die de boekhouding zou kunnen gaan doen. Via via kwam ik in contact met Herman, die afkomstig was uit Assen en ook bij toeval in Zelhem terecht was gekomen. Uitgeverij/drukkerij Van Gorcum in Assen, waar hij werkte, had enkele jaren daarvoor de handelsafdeling Schoolartikelen, die ze toen nog hadden, overgedaan aan de firma Nienhuis Montessori in Zelhem, en een deel van het personeel was meeverhuisd.

Herman kwam aanvankelijk parttime, later fulltime toen er in 1990 (t/m 1998) een drukkerij aan de uitgeverij werd toegevoegd, bij Arboris werken en ontwikkelde zich al snel tot het aanspreekpunt naar buiten voor de uitgeverij. Hij genoot van die contacten en wist met veel relaties in de stripwereld een hechte band op te bouwen.

In de loop van 2001 ging zijn betrokkenheid bij Arboris nog een stap verder, toen hij samen met zijn collega Ruud Wassink de uitgeverij overnam en vanaf dat moment voor eigen rekening voortzette.

Naast het uitgeven van stripverhalen werden er sindsdien ook drukwerkproducties voor derden gemaakt. Door een aantal financiële tegenslagen was het enkele jaren lang noodzakelijk het aantal nieuwe uitgaven te beperken, maar vanaf 2009 begon het tij te keren en inmiddels was er een begin gemaakt met een ambitieuzer uitgavenprogramma.

In de avonduren begon Herman zich daarnaast in te zetten voor de vereniging Oud Zelhem, die de geschiedenis van het dorp bestudeerde. Hij zette onder andere de internetsite *oudzelhem.nl* op, wat er zelfs in resulteerde dat de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag de hele site heeft opgenomen in haar digitale archief, zodat deze duurzaam bewaard zal blijven voor toekomstige generaties.

Op dinsdagavond 25 mei ging Herman nog even naar kantoor, om te kijken of een kopieermachine, die aan het eind van de middag nog niet klaar was met het printen van een grote productie, al klaar was of dat hij misschien nog papier aan moest vullen. Het is hem niet meer gelukt, hij overleed daar waar hij zoveel jaren met volle inzet had gewerkt, precies twee maanden voor zijn 56e verjaardag. De overgebleven medewerkers van Arboris zullen er samen met vrienden en bekenden voor zorgen, dat Hermans harde werk niet vergeefs is geweest en het nieuwe elan niet in de kiem gesmoord zal worden. De enorme drukte tijdens de begrafenis gaf wel aan, dat de 'domme Drent', zoals hij zichzelf regelmatig noemde, ook door de Zelhemse gemeenschap enorm gemist zal worden.

Hans van den Boom

HET LEVEN VAN ANNE FRANK

de grafische biografie

Onder begeleiding van deskundigen van de Anne Frank Stichting schreef en tekende het Amerikaanse auteursduo Sid Jacobson en Ernie Colón de eerste geautoriseerde grafische biografie van Anne Frank – zowel in historisch als verhalend opzicht een unieke uitgave.

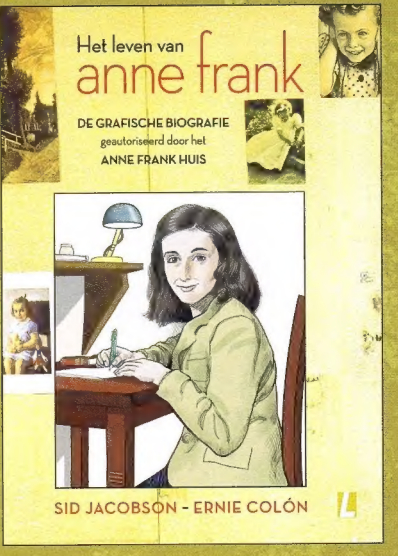

Uitgeverij L presenteert, in samenwerking met de Anne Frank Stichting, **Het leven van Anne Frank – De grafische biografie**, in het kader van het 50-jarig jubileum van het Anne Frank Huis in 2010.

UITGEVERIJ L

Gebonden, € 14,95

ISBN 978 90 245 3243 8

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

Voor Vance is het over

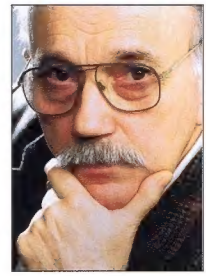

Dat *De laatste ronde* – de titel van zijn eigen 18e album in de serie *XIII* – profetisch ook voor hem van toepassing zou zijn, had hij zelf nooit kunnen vermoeden. Eerder was al bekend dat hij het stokje overdraagt aan Youri Jigounov. Uitgeverij Dargaud wil nu eenmaal continuïteit in de serie.

Vance wilde altijd met *XIII* doorgaan, zelfs als Jean van Hamme zou stoppen. Lange tijd werd aangenomen dat wanneer Vance het met de reeks voor gezien hield, zijn zwager Coria, bekend van *Bob Morane* (de serie die Vance eerder tekende) het van hem zou overnemen. Toch is Vance meer gecharmeerd van het gedetailleerde werk van Jigounov. Vance lijdt aan Parkinson. In een vroeg stadium, weliswaar, maar de ziekte werkt al belemmerend bij het tekenen.

Door de druk van Dargaud heeft *XIII* bij Vance altijd prioriteit gekregen en daardoor kon hij slechts af en toe aan zijn favoriete reeks *Bruce Hawker* werken. Hij was begonnen aan het verhaal *Signaal 314*, maar het ziet er niet naar uit dat hij dat nog gaat afmaken. Dat wil dus zeggen dat deel 19 van de reeks *XIII* het laatste is wat wij in het Nederlandstalig gebied van Vance te zien hebben gekregen. In Frankrijk is weliswaar zojuist deel 12 verschenen van de anthologie *Alles van W. Vance*, maar dat deel zal niet vertaald worden naar het Nederlands vanwege de tegenvallende verkoopcijfers van eerdere delen. In deze bundeling zijn de delen 7, 8 en 9 van *Ramiro* opgenomen, maar enigszins door elkaar gehusseld. Aan het aangekondigde *Ramiro 10* op de laatste bladzijde van deel 9 uit 1988 in de reguliere reeks, is de auteur nooit begonnen. Wel komt er nog een dertiende bundeling: korte verhalen van *Ramiro*, die voorgepubliceerd waren in het Belgische tijdschrift *Het Rijk der Vrouw*. MvM

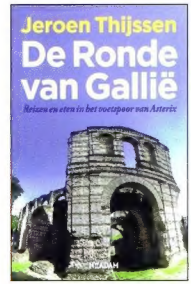

Geen hond in de pot bij

In de jaren vijftig voor Christus proberen de Romeinen een overbekend Gallisch dorp voorgoed van de buitenwereld af te sluiten. Asterix wedt met de Romeinen dat niets hen kan weerhouden om vrijelijk door Gallië te trekken. Om dit te bewijzen bezoekt hij met zijn kompaan Obelix negen steden en neemt uit al die plaatsen een streekgerecht mee.

Jeroen Thijssen volgt het spoor van onze helden en vergelijkt vervolgens de situatie in die tijd met de hedendaagse. Zo blijkt dat een aan-

→ GAS & LICHT

Maaike Hartjes

In een recent interview in *De Volkskrant* vertelde Maaike Hartjes dat ze kan leven van het tekenen, al betekende het wegvallen van haar dagboekstrip in *Viva* vorig jaar een aderlating. De inkomsten van haar boekverkoop, gemiddeld zo'n tweeduizend exemplaren per uitgave, houden niet over; de rest van haar inkomen verdient ze met zakelijke evenementen. 'Ik zit dan bij congressen of vergaderingen en teken ter plekke cartoons over ict of over een reorganisatie. Daar ben ik goed in. Ik doe het ongeveer één keer per week. Het is intensief werk, je moet het niet te vaak doen'. Zo'n zakelijke opdracht deed ze recent voor het World Congress on Information Technology (WCIT), dat eind mei in de RAI Amsterdam plaatsgreep. Ter inspiratie voor de bezoekers lagen daar overal cartoons van Hartjes.

NATUURLIJK PUBLICEREN (STRIP)TEKENAARS AL VAN OUDSHER HUN WERK IN DIVERSE KRANTEN EN TIJDSCHRIFTEN, MAAR SINDS DE VOORPUBLICATIEMOGELIJKHEDEN IN REGULIERE STRIPWEEKBLADEN IN NEDERLAND VERSCHRAALD ZIJN VERSNIPPERT HET

Newton in Nederland

Ter gelegenheid van de tentoonstelling Newtonmania in Museum Boerhaave te Leiden, die nog tot en met 12 september 2010 loopt, is het stripboek *Newton in Nederland* (ISBN 978-90-5041-120-2, 32 pagina's, €7) verschenen. Het is een co-productie van Epsilon en dit Rijksmuseum voor de geschiedenis van de natuurwetenschappen en geneeskunde. Makers zijn Peter FitzVerploegh en René Bergmans (tekenaars) en conservator Ad Maas (scenario). De strip verhaalt op spannend-komische wijze over de pogingen van de Leidse professor 's Gravenzande om begin 18e eeuw Newtons gedachtegoed te verspreiden en de tegenwerking die hij daarbij ondervindt. Het album sluit goed aan bij de expositie waarin voor jongeren de wondere wereld van beroemde Engelse wetenschapper Isaac Newton (1643-1727) uiteen wordt gezet.

De tekenaars Peter FitzVerploegh en René Bergmans zijn geen bekende namen in de Nederlandse stripwereld. Toch hebben beiden al een aardige staat van dienst opgebouwd.

FitzVerploegh maakt vooral illustraties voor biologische en medische publicaties en reclamewerk, maar tekent ook voor meisjesblad *Tina* (*Puck*, met Frank Jonker, en *Lucky Girls* met Lucienne van Ek). Bergmans is freelance-tekenaar, levert ook bijdragen aan *Tina* (onder andere de strip *Sfinx* met Robbert Damen) en maakte al een aantal albums, zoals de ondeugende reeks *D.O.T.T.I.E.* (met Humberto) en een paar Stedenstrips van *Jules en Ollie* voor KBU Uitgevers. RS

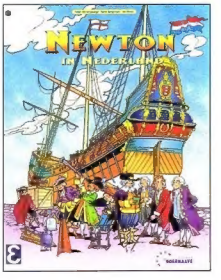

Asterix

tal plaatsen dat door Asterix en Obelix wordt aangedaan vijftig jaar voor Christus nog niet bestond. Maar dat vormt voor Thijssen geen belemmering om op zoek te gaan naar regionale lekkernijen uit de Romeinse tijd en naar hedendaagse specialiteiten.

De ronde van Gallië – Reizen en eten in het voetspoor van Asterix (Nieuw Amsterdam, ISBN 978-90-468-0708-8, 208 pagina's, €17,95) leest als een trein, ook voor hen die geen fan zijn van het werk van Uderzo en Goscinny of degenen die de Franse keuken geen warm hart toedragen.

Jeroen Thijssen is journalist, schrijver en historicus. Voor Trouw schrijft hij wekelijks op zaterdag een column over voedsel in de breedste zin des woords. BP

AANBOD MEER DAN OOIT. STRIPSCHRIFT BRENGT REGELMATIG LICHT IN DE DUISTERNIS EN MAAKT OVERZICHTELIJK WAAR AL DIE LIEVELINGSAUTEURS HUN GAS EN LICHT VAN BETALEN. TIPS VOOR DEZE RUBRIEK WORDEN ZEER OP PRIJS GESTELD.

ADVERTENTIE

Nederlandse Stripklassiekers
voor de jeugd van toen

TOM POES

Integrale uitgave van de 69 Tom Poes-verhalen uit het weekblad Donald Duck.
De verhalen waren voor velen de eerste kennismaking met de avonturen van Tom Poes en Heer Bommel. Geheel in de originele kleuren gedrukt.
Reeds 21 delen verschenen. Prijs per deel € 59.

Eric de Noorman

Voor het eerst volledig in boekvorm: alle verhalen van Eric en Erwin de Noorman.
Van alle striphelden die in de jaren veertig en vijftig hebben rondgelopen, is Eric de Noorman degene die het meest tot de verbeelding van zijn lezers sprak.
Reeds 22 delen verschenen. Prijs per deel € 52.

DICK BOS

Alle 73 avonturen van Dick Bos in een reeks van 19 luxe banden.
In april 1941 lag in de kiosken een klein boekje met een compleet stripverhaal! En wat voor één! Een met een echte held: judoka-detective Dick Bos!
Reeds 15 delen verschenen. Prijs per deel € 52.

Kijk op www.uitgeverij-panda.nl of vraag meer informatie.
T: 070 3615393, F: 070 3060256, E: info@uitgeverij-panda.nl

ADVERTENTIE

STRIPS & VEEL MEER!
STRIPS & veel meer!
Scheffersplein 1 Dordrecht
078 6142012 • stripwinkel-sjors.nl
STRIPWINKEL SJORS
313
driedertien®
STRIPCURIOSA
Voorstraat 313 Dordrecht • 078 6489500
STRIPCURIOSA

ADVERTENTIE

"DE STRIP-AAP"

Voortaan kun je al je strips vanuit je luie stoel bestellen!

Al meer dan 10.000 strips online!

www.stripaap.nl

ADVERTENTIE

STRIPWINKEL WONDERLAND

Wonderland productions

Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
✆ 011/22 82 00

→ NIEUWE RONDE

De naam is Jim Shooter. In de jaren 1970 en 1980 stond hij als schrijver altijd garant voor sterke concepten en vernieuwende verhalen, maar ook vaak voor onenigheid en ruzie in de tent. Toen hij het voor gezien hield bij DC en Marvel Comics, begon hij in de jaren 1990 meerdere malen voor zichzelf. Waar hij met Valiant Comics nog kon rekenen op grote successen, ging het daarna met Defiant en Broadway Comics snel bergafwaarts. Sinds die tijd heeft Shooter slechts sporadisch van zich laten horen. Deze zomer komt daar echter verandering in.

Bij Dark Horse Comics is Shooter de komende periode namelijk verantwoordelijk voor de herintroductie van een aantal klassieke personages van voormalige uitgeverij Gold Key. Dat begint in de maand juli met de lancering van *Doctor Solar, Man of the Atom*, geschreven door Shooter en van tekeningen voorzien door Dennis Calero (bekend van *X-Factor* voor Marvel), krijgt in augustus een vervolg met de vierdelige miniserie *Magnus, Robot Fighter* door Shooter en tekenaar Bill Reinhold *(The Punisher)* en de rij wordt in de herfst gecompleteerd met een nieuwe *Turok, Son of Stone*, een titel waarover op het moment van schrijven verder nog geen details bekend zijn gemaakt.

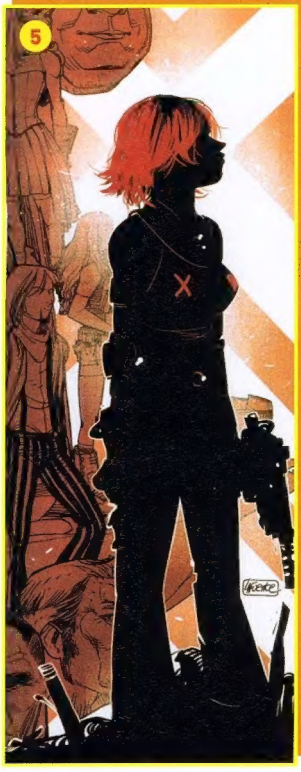

Het is geen toeval dat Shooter juist met deze projecten en deze personages zijn comeback maakt. Ruim twintig jaar geleden bracht hij Doctor Solar, Magnus en Turok immers ook al met succes naar Valiant. Shooter voelt zich tot die helden aangetrokken. 'Het zijn allemaal iconische personages', aldus Shooter in een interview. 'Het zijn ijzersterke concepten. Magnus is een mens van vlees en bloed dat het moet opnemen tegen gevaarlijke machines, Solar is een archetypische held met de krachten

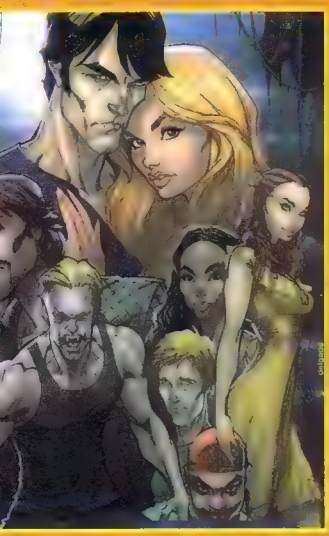

van een god en bij Turok draait het om de strijd tussen mens en natuur.'

De eerste delen van *Doctor Solar, Man of the Atom* en *Magnus, Robot Fighter* hebben een coverprijs van $3.50 en bevatten als extraatje het eerste verhaal van het titelpersonage. Voor Doctor Solar is dat een verhaal uit 1962, voor Magnus een verhaal uit 1963. En omdat het 2010 is, zijn van beide comics ook variant covers beschikbaar.

1. Toegankelijk DC in *Earth One*.
2. IDW verstript *True Blood*.
3. Shooter schrijft *Magnus, Robot Fighter*.
4. *Doctor Solar* bij Dark Horse.
5. Bendis en Maleev introduceren *Scarlet*.
6. *Palooka Ville* in hardcover.

NIEUWE KANSEN

Elke uitgeverij met series die ruim dertig, veertig of zelfs vijftig jaar meegaan, krijgt vroeg of laat te maken met het probleem van de toegankelijkheid. Hoe kan de interesse worden gewekt van nieuwe lezers die geen zin hebben in het moeten uitpluizen van zeshonderd voorgaande delen? Tien jaar geleden werd bij Marvel als antwoord op deze vraag het Ultimate-universum geïntroduceerd, daar waar bekende helden in een modern jasje werden gestoken.

Concurrent DC Comics heeft het ook geprobeerd, vroeger met Elseworlds en onlangs met het All Star universum, maar aanhoudende vertragingen van een serie als *All Star Batman & Robin* en een sterk verminderde interesse voor het Elseworlds-universum hebben ervoor gezorgd dat het op dat vlak erg stil was geworden. DC had nu eenmaal de handen al meer dan vol aan het op orde brengen van de reguliere continuïteit. Dit najaar wordt echter een nieuwe weg ingeslagen. Onder de noemer *Earth One* verschijnen dan namelijk moderne herinterpretaties van klassieke helden, niet als eenvoudige specials, korte miniseries of lopende series, maar als een reeks luxe hardcovers.

De aftrap voor *Earth One* wordt verricht door J. Michael Straczynski (de schrijver van *Brave and the Bold*) en het nieuwe talent Shane Davis (*Green Lantern*). Samen leveren zij eind oktober de hardcover *Superman. Earth One* af, waarin de bestaande continuïteit voor Superman volledig wordt losgelaten en weer helemaal van de grond af wordt opgebouwd. Later dit jaar verschijnt vervolgens *Batman: Earth One*, geschreven door Geoff Johns (*The Flash*) en getekend door Gary Frank (*Action Comics*). De keuze voor hardcovers is opvallend, want met een coverprijs van $19.99 zullen weinig nieuwe, jonge lezers worden aangetrokken. Dus toch weer een project voor trouwe fans?

'Wat ik wil doen,' zo legt Straczynski in een eerste interview over dit project uit, 'is me vastbijten in dit personage en hem vanuit een hedendaags standpunt bekijken. Stel je voor dat je Superman vandaag zou verzinnen, hoe ziet hij er dan uit? Maar ik wil het personage niet veranderen alleen om het veranderen. Ik zal het personage en zijn verhaal respecteren.' Juist, dus toch weer een project voor trouwe fans.

■ **BEETGAAR** Met ingang van juli verschijnt bij IDW Publishing de kersverse reeks *True Blood*, uiteraard gebaseerd op de gelijknamige televisieserie van Alan Ball. De schrijvers David Tischman *(Bite Club)* en Mariah Huehner zijn samen met tekenaar David Messina *(Angel: The Curse)* verantwoordelijk voor de gang van zaken.

■ **UPGRADE** In augustus verschijnt *Palooka Ville 20* bij uitgeverij Drawn & Quarterly. De klassieke reeks van stripmaker Seth krijgt hiermee een upgrade, want voor het eerst sinds de lancering in 1991 is sprake van een uitgave in harde kaft. Het boekwerk telt achtentachtig pagina's en heeft een coverprijs van $19.95.

■ **SCHARLAKEN** Schrijver Brian Michael Bendis is de laatste tien jaar zo druk geweest met zijn superheldenwerk voor Marvel Comics dat hij nauwelijks ruimte had voor eigen werk. Nu is het toch tijd geworden voor zijn eerste eigen project sinds *Powers*, want in juli lanceert hij samen met tekenaar Alex Maleev (met wie hij eerder *Daredevil* maakte) de tweemaandelijkse reeks *Scarlet*. De serie wordt uitgegeven onder Marvels imprint Icon.

■ **HERDRUK** De Braziliaanse broers Gabriel Bá en Fábio Moon timmeren met projecten als *Daytripper*, *Casanova* en *The Umbrella Academy* hard aan de weg. *De:Tales* is een bundel ouder en persoonlijker werk en begin oktober verschijnt bij Dark Horse Comics dit standaardwerk van meer dan honderd pagina's in hardcover.

Fabrice Parme

Pico bello in azuurblauw

GER APELDOORN

RECHTS – Fabrice Parme, geboren in 1966, tekende onder andere *Koning Snotneus*, *UFO* en de in Nederland nooit uitgegeven reeks *Venezia* met Lewis Trondheim.

ERNAAST EN ONDER – Omslagtekening en schets voor *Spirou 3750*.

Onlangs verscheen het nieuwste deel uit de reeks *Robbedoes door...* Voor deze reeks worden iedere keer andere stripmakers gevraagd om de roodgeklede stripheld op hun eigen manier vorm te geven. Hoewel het in eerste instantie klonk alsof uitgeverij Dupuis een nieuwe melkkoe had gevonden, moet na een aantal delen toegegeven worden dat het resultaat over het algemeen heel bevredigend is. In sommige gevallen zelfs beter dan de 'officiële' reeks, die sinds het onverwachte vertrek van Jean-David Morvan en José-Luis Munuera erg aan het zwabberen is.

Het nieuwste album – Paniek op de Atlantische Oceaan – *speelt zich af in de jaren 1950/1960. Robbedoes moet als piccolo mee op een cruiseschip en raakt verzeild in een avontuur rondom een nieuwe uitvinding van professor Sprchk, een kennis van de Graaf van Rommelgem. Het draagbare krachtveld dat hij heeft uitgevonden is gekocht door de rederij van het cruiseschip om hun boten te beschermen tegen botsingen. Maar helaas is er een aantal kinderziektes.*

Het geslaagde album is geschreven door Lewis Trondheim en met veel vaart getekend door Fabrice Parme. Beiden werkten al eerder samen aan de nog onvertaalde serie Venezia, *de kinderreeks* Koning Snotneus *(waarvan in Nederland drie albums verschenen en in Frankrijk acht èn een tekenfilmserie) en het unieke stripexperiment* UFO. *Bij de verschijning van het album werd Parme door uitgeverij Dupuis naar België gehaald om een aantal interviews te geven. Ger Apeldoorn reisde af naar Brussel om te kijken wat Dupuis bezield heeft om hun Belgische striplegende uit te lenen aan twee Fransozen.*

Famille Pirate

Ik begin met een paar algemene vragen over het begin van zijn carrière, om het ijs te breken. Het eerste werk van Fabrice Parme (Laxou, Frankrijk, 1966) verscheen in de jaren 1980 in Pilote/Charlie. *In de nadagen van het belangrijkste stripblad uit de Franse stripgeschiedenis lukte het hem om een aantal illustraties te mogen maken, maar veel meer viel er niet te halen. Om toch in leven te blijven besloot hij in de Franse tekenfilmindustrie te gaan werken. Op dat moment was de productie van televisietekenfilms op z'n dieptepunt.*

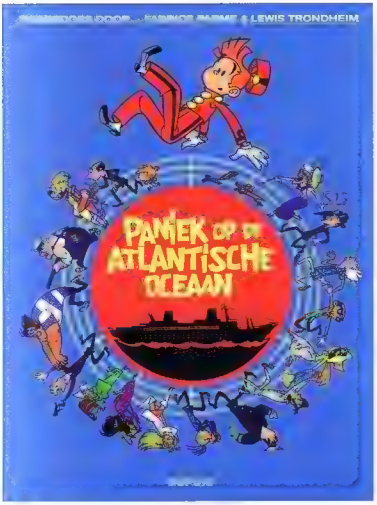

LINKS – De samenwerking met Lewis Trondheim leverde tot nu toe dertien albums op in vier reeksen, waaronder *Robbedoes* en *UFO*.

Fabrice Parme: Toen ik begon met tekenfilms, was de situatie in Frankrijk vrij slecht. In de hele wereld, trouwens. Maar toen ik in de jaren 1990 aan *Famille Pirate* werkte voor Canal Plus begonnen producenten meer te investeren in kwaliteit. Het probleem was, dat het allemaal veel te duur uitpakte. Het tekenwerk werd uitbesteed aan landen als Korea, maar daar was geen controle op, zodat je nooit precies wist wat je terugkreeg.

En wat werd hier dan nog gedaan? Storyboards?
Hier werden de storyboards gemaakt, de personages ontworpen en dingen als de 'eerste loop', dat wil zeggen de manier waarop bepaalde personages lopen. Pas in de laatste paar jaar, met de komst van het internet, is het mogelijk geworden om als makers meer grip te houden op het eindproduct. Tegenwoordig met Flash en de hele informatica is het ook veel goedkoper geworden en veel makkelijker om betere animatie te leveren.

In de jaren negentig werkte je dus aan *Famille Pirate*, een serie die een jaar of tien gelopen heeft. Daarvoor deed je storyboards en ontwierp je personages. Maar hoe heb je de overstap naar strips dan gemaakt?
Guy Vidal was begonnen met de albumreeks *Poisson Pilote*, waarvoor ik twee albums van de serie *Venezia* gemaakt heb met Lewis Trondheim. De rechten voor die strip zijn gekocht door de Nederlandse uitgeverij die ook Koning Snotneus heeft gedaan [Silvester. Red.], maar de albums heb ik nooit gezien.

Dat komt omdat ze nooit zijn uitgebracht.
Maar die uitgeverij bestaat nog steeds?

Ja, die bestaat nog steeds. Maar *Venezia* is een vermakelijke strip, dus misschien dat het ooit nog ergens een plaatsje kan vinden. Hoewel twee delen net iets te weinig is voor een leuke serie.
In Frankrijk is de serie na twee delen opgehouden omdat Guy Vidal overleed en omdat Lewis en ik ondertussen bij uitgeverij Delcourt begonnen waren aan Koning Snotneus en dat was een groot succes. Er was sprake van een tekenfilmserie, dus daar zijn we mee doorgegaan. En is die tekenfilmserie er ooit gekomen? Nee, want toen we zouden beginnen wilde de producent van alles veranderen aan het concept en daar was Lewis het niet mee eens. Dus toen is de hele productie stilgezet en hebben we alle rechten teruggekregen. De producent is nog steeds geïnteresseerd, maar wij zoeken liever een nieuwe.

En is die er al?
Nee, op dit moment nog niet. Ondertussen is daar ook de serie *UFO* bijgekomen, die ik eveneens met Lewis heb.

ONDER – In de jaren 1990 werkte Parme als karakterontwerper voor de Frans/Duits/Canadese tekenfilmserie *Famille Pirate* op France 3.

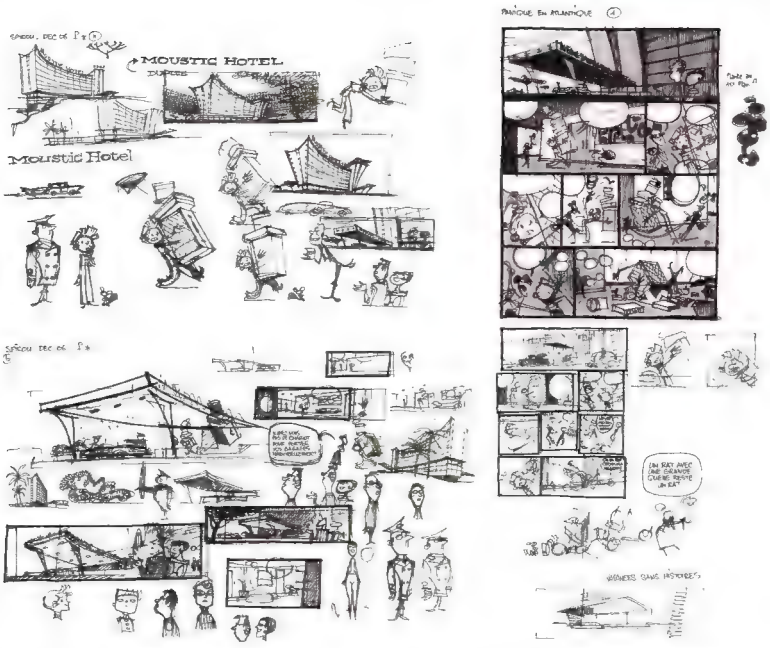

LINKS – Van eerste opzet tot ingekleurde pagina. Al tekenend zoekt Parme alles uit: van de details van de actie tot het ontwerp van het hotel.

gemaakt. *UFO* is ontstaan in 2004 toen ik samen met Lewis op Stripdagen Haarlem was. We liepen daar midden in de nacht op straat en ik had het over de tekenfilm waar ik voor werkte en over het verschil tussen tekenfilm en strip. En ik zei hem dat ik graag een strip zou maken waarin ik kon gebruiken wat ik bij de tekenfilm had geleerd. En toen we bij ons hotel aankwamen zijn we wat gaan schetsen, weet je wel. We hebben allebei wat zitten tekenen tot het tijd was om naar bed te gaan. En de volgende dag bij het ontbijt, lieten we aan een paar mensen zien wat we gemaakt hadden. De uitgever van Silvester kwam ons ophalen en zag die tekeningen. Hij zei: 'Dat koop ik. Ik word de uitgever voor Nederland'.

Dus toen móesten jullie het wel maken.

Alleen voor Nederland. Gelukkig vroeg uitgeverij Delcourt aan Lewis om zijn eigen collectie te beginnen. Dat werd de collectie *Shampooing*, waarin hij mocht doen wat hij zelf wilde. In 2006 verscheen in die reeks *OVNI*, wat bij jullie werd vertaald als *UFO*. En op de dag dat het album verscheen, kwam er iemand van een tekenfilmstudio naar Delcourt die de rechten wilde kopen. Enfin, gedoe... Delcourt dacht dat zij de rechten hadden, maar die lagen gewoon bij mij en Lewis. Uiteindelijk hebben we direct een deal gemaakt en het is een hele leuke serie geworden.

In 2008 maakte Jean-Luc François van studio Blue Spirit 52 UFO-tekenfilmpjes van vijf minuten voor het Franse Canal Plus. Deze tekstloze animatiefilmpjes in Flash zijn nog nooit in Nederland uitgezonden, hoewel dat heel goed zou kunnen. Misschien iets voor de VPRO; die zijn tegenwoordig wel geïnteresseerd in de betere strip. Eén aflevering is te zien op www.spirit-prod.com/site/ovni.html, *de site van Blue Spirit.*

ONDER – Om de strip *Robbedoes* te kunnen tekenen, moest Parme eerst uitzoeken hoe Robbedoes en Kwabbernoot lopen, kijken en praten.

Ondertussen hebben jullie ook andere plannen met het kleine blauwe mannetje.

We zijn aan het kijken of we het verhaal van de strip om kunnen zetten in iets voor de iPhone. Dan kun je het aan één stuk door lezen, zoals oorspronkelijk de bedoeling was. Ik denk dat het voor de toekomst belangrijk is om projecten te vinden waarin je alle moderne media gebruikt om te kunnen

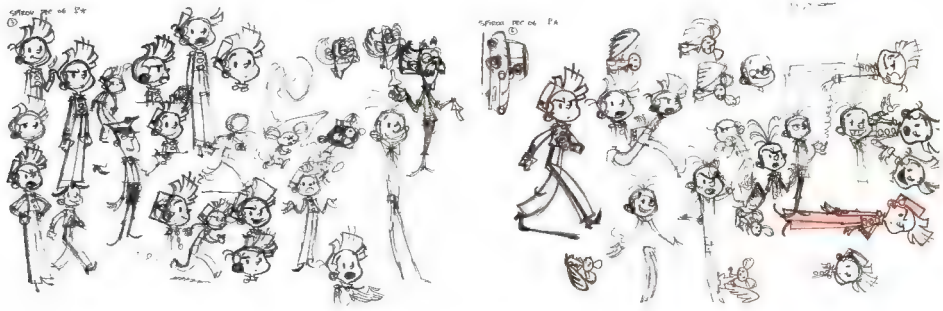

MOUSTIC-HOTEL ****
MOUSTIC HOTEL ****
JIJJJH! EEN RAT!
WOF
LAAT M'N HOND MET RUST, WIETS NUT!
EN LAAT JE RAT OP PIEPEN BIJ HET DINER!
DIT KOST JE JE BAAN!

maken wat je maken wilt. Dat kan voor mij een strip zijn, of een tekenfilm, of een game. Dat maakt niet uit.

Moet je dat als tekenaar zelf financieren, of zijn daar geldschieters voor?

Ik heb natuurlijk als voordeel dat ik met Lewis Trondheim werk. Voor onze nieuwe projecten hebben we een geldschieter klaarstaan. Het probleem is eerder hoe je de contracten moet maken. Want er zijn zoveel facetten. De rechten voor de strip, de tekenfilm, televisie, iPhone, het internet. Lewis heeft gelukkig veel meer verstand van die dingen dan ik.

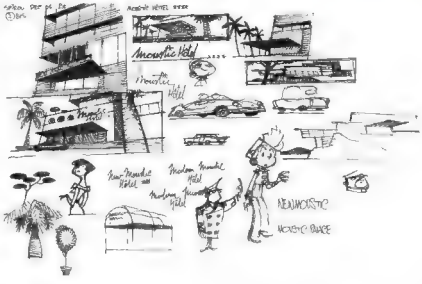

De piccolo en animatie

Dit is ook de manier waarop het nieuwe album van *Robbedoes* tot stand gekomen is?

Lewis belde mij op en vroeg: 'Hoe zou je het vinden om veel geld te verdienen?' Ik zei dat ik daar geen bezwaar tegen had, maar dat ik wel benieuwd was waar hij het over had. En toen kwam het hoge woord er uit. 'Heb je zin om een album van *Robbedoes* te tekenen?' Ik had daar wel zin in, maar ik wist niet zeker of ik het zou kunnen. Dus toen heb ik de verantwoordelijke redacteur bij Dupuis gebeld, Benoît Fripiat, en gevraagd wat hij ervan vond. Hij was heel enthousiast, voor hij ook nog maar één tekening had gezien. Als hij had gezegd dat het niks voor mij was, had ik het niet gedaan. Het is tenslotte zijn serie en hij is verantwoordelijk voor de casting van de auteurs.

Voor Lewis en mij is Robbedoes vooral een piccolo. De essentie van het personage en zijn sociale positie worden bepaald door zijn kleding. Dus wilden we een verhaal en een unieke, nog niet eerder gebruikte locatie zoeken, waarin we dat centraal konden stellen. Zo bedachten we Robbedoes die als hotelbediende op een cruiseschip werkt. Maar wat voor cruiseschip moest dat zijn. Moesten we het in de jaren 1940 situeren, zoals Emile Bravo en Olivier Schwartz hadden gedaan? Nee, ons avontuur zou zich afspelen in de jaren 1950/1960, het hoogtepunt van de periode Franquin.

LINKS – **Zelfs het logo van het hotel moest geloofwaardig zijn.**

Voor het ontwikkelen van de stijl, waarin het album getekend moest worden, nam Parme de tijd. Voor een tekenaar die best wel veel albums heeft afgeleverd in een korte tijd (twee albums Venezia *en acht albums* Koning Snotneus *in iets minder dan tien jaar), heeft hij de verrassende reputatie van iemand die heel langzaam werkt.*

Ben je op zoek gegaan naar een speciale stijl voor deze strip, of heb je het gewoon in je eigen stijl getekend en er verder niet over nagedacht?

Ik ben opgegroeid met de Belgische strip. Maar in mijn eigen stijl ben ik erg beïnvloed door de Amerikaanse tekenfilms uit de jaren 1950, beter bekend als de UPA-stijl.

UPA werd in de jaren 1940 opgericht door een groep tekenfilmers die zich afsplitsten van Disney en die een plattere, meer grafische stijl ontwikkelden. Dat was ook omdat ze goedkoper moesten werken, maar die moderne stijl heeft mij erg geïnspireerd.

BOVEN – De tekenaar als regisseur: als je wilt dat de lezer de handeling kan volgen moet je eerst een plattegrond van je set tekenen.
ERNAAST – Het volledige decor hoefde slechts één keer getekend te worden.

Aan welke tekenfilms moeten we dan denken?
Ze hebben korte tekenfilms gemaakt als *Gerald McBoing-boing* en *Mr. Magoo*. Dat zag ik op tv en dat vond ik geweldig. Maar je ziet er ook veel van terug bij Hanna-Barbera. In de periode dat ik aan *Fmille Pirate* werkte heb ik ook veel geleerd van een aantal mensen die bij Hanna-Barbera hadden gewerkt, zoals één van de achtergrond-ontwerpers van de serie *Wacky Races*.

Je hebt in ieder geval één ding van Hanna-Barbera overgenomen. Dat zijn de lijntjes om de mond heen, waardoor iedereen eruit ziet alsof hij een scheerbeurt heeft overgeslagen.
Ja, dat zijn de lijntjes die werden toegevoegd om niet het hele gezicht te hoeven animeren als iemand praatte.

Waarom zou je die overnemen in een strip?
Dat is nostalgie. Er zijn bepaalde dingen die je ziet als kind en die blijven bij je. Die geven je een goed gevoel. Zo hoort dat soort tekeningen eruit te zien. Ik hou ook nog steeds van de Beatles. Maar enfin, toen ik op zoek ging naar een manier om dit album te tekenen heb ik geprobeerd om die twee stijlen, die Belgische stijl uit het begin van de jaren 1960 en die Amerikaanse stijl, aan elkaar te koppelen.

Hoe doe je dat dan?
Door veel te schetsen. Als een tekenfilmer en een striptekenaar een personage ontwikkelen, dan doen ze dat in principe op dezelfde manier. Je draait hem rond, je probeert uit te zoeken hoe hij er van alle kanten uitziet. Maar ook hoe hij zich beweegt en wat voor eigenaardig-

ONDER – Op pagina 36 loopt alles uit de hand.

?!
JE SUIS PLUS RICHE QUE VOUS, J'AI DROIT À PLUS!
NON!
MA FAMILLE ÉLÈVE LE BÉTAIL QUI EST SERVI EN STEACK, ICI!
LES FEMMES ET LES ENFANTS, D'ABORD!
PLAF
PAF

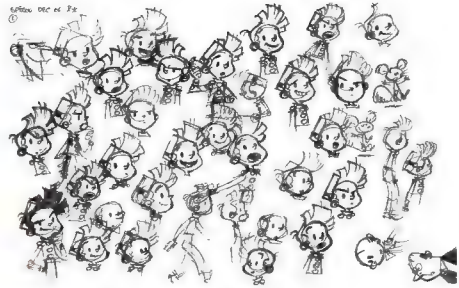

heden hij heeft. Je moet ervoor zorgen dat je hem net zo goed kent als een levend persoon. Dat het niet zómaar iemand is. We weten van Robbedoes dat het een piccolo is, maar wat voor piccolo is hij? Hij is meer dan alleen z'n pakje. Dat is waar ik naar op zoek was toen ik de eerste schetsen maakte van Robbedoes. Hoe loopt hij? Hoe lacht hij? Hoe beweegt hij?

Beweging is heel belangrijk bij dit verhaal.

Lewis wilde vooral een komisch verhaal maken. En toen ik het las, zag ik dat ik daar een stijl bij moest kiezen die alle bewegingen uitvergroot. Hoe de personages reageren op de gebeurtenissen... dat soort dingen.

André Franquin

Ik neem aan dat je ook erg veel naar het werk van André Franquin gekeken hebt?

Ik heb *De Z van Zwendel* ongeveer op hetzelfde moment leren kennen als de tekenfilms van UPA. Om die twee stijlen aan elkaar te koppelen hoefde ik dus alleen maar terug te gaan in mijn herinnering. En ik heb een goed geheugen voor dat soort dingen, dus dat was geen probleem. Maar dat is ook wat het zo moeilijk maakte. De personages van Franquin zijn zo goed gedefinieerd, dat het heel moeilijk is om daar los van te komen. Ik ben geen Franquin, ik ben geen Jijé, ik ben geen Janry of Chaland of Yoann of Bravo... en ik heb er geen enkele behoefte aan om ze te imiteren. Ik heb dus wel goed naar Franquin moeten kijken, om te zien welke elementen van zijn stijl ik wel kon gebruiken en welke niet. Bepaalde vertekeningen. De manier waarop bij Franquin het ene been korter is dan het andere als een personage loopt, z'n open kaders die ervoor zorgen dat het ritme van het verhaal wordt opgebroken... alle dingen waar zijn stijl uit opgebouwd is en die tegelijkertijd een beperking en een keuze zijn.

Maar ik heb ook naar Chaland gekeken, om te zien wat hij gedaan heeft om de vormen van Franquin en Jijé te versimpelen. Niet dat ik zijn vondsten heb overgenomen, maar ze lieten me wel zien wat er mogelijk was.

BOVEN – **Nog meer schetsen van de drie hoofdpersonen. Vergelijk de Baron eens met de versies op de vorige en volgende pagina's.**

LINKS EN ONDER – **Hoe de personages bewegen is voor Parme als tekenfilmer belangrijker dan het decor.**

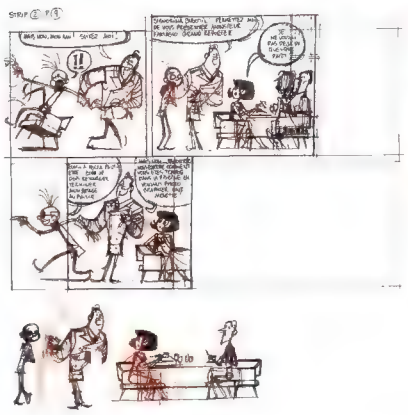

C'EST LE PÈRE GERMANO BERLINI QUI M'A CONSEILLÉ VOS SERVICES POUR UN PORTRAIT, SIGNOR PINTORE ...O...
C'EST VRAI, JE N'AVOIR LOUÉ AINSI ET FORT AVANCÉ À CES JE ME SUIS CONFIANCE

GEHEEL BOVEN – In *Venezia*, Parme's eerste strip met Lewis Trondheim, was het decor nog veel drukker.
ERNAAST – Klanten van de Franse winkel Le Sphinx d'Or kregen een gesigneerde ex-libris bij aankoop van het *Robbedoes*-album.
ONDER – De passagiers van het verdwenen schip hebben zó'n honger dat ze aan hun schoenen zijn begonnen.

Waren alle personages even makkelijk?
Het moeilijkste was de Graaf van Rommelgem. De manier waarop hij vormgegeven is bij Franquin... daar zag je nog allemaal resten uit de jaren 1940: ronde elementen uit de school van Walt Disney en Ward Kimball en zo. Het heeft me vrij veel moeite gekost om daar een eigen vorm voor te vinden zonder het personage onherkenbaar te maken.

Het is je vrij goed gelukt. Het hele album straalt de sfeer van de jaren 1950/1960 uit, terwijl het toch alleen maar nu getekend had kunnen worden.
Voor de research kon ik niet uit m'n raam kijken, dus het enige wat ik had was de cultuur. Foto's, films, strips uit die tijd, de mode...
Maar uit al die beelden moest ik zelf iets nieuws samenstellen. Ik heb een hekel aan realisme; voor mij is het vaak hypocriet en te plat. Ik geloof meer in de vertellende kwaliteit van het masker. *Paniek op de Atlantische Oceaan* speelt zich af in het meest optimistische tijdperk van de recente geschiedenis, de jaren dat Yvan Delporte de scepter zwaaide over het weekblad *Robbedoes* en er schitterende dingen deed. Die sfeer heb ik geprobeerd te vangen.

Maar heel af en toe zie ik toch een echt Parme-ding opduiken, zoals de zwierige tijntjes in het water en in de wolken. Die zie je ook in *Venezia*, wat je tien jaar eerder hebt gemaakt.
Ja, dat vind ik gewoon leuk. Ik denk dat het komt omdat ik een andere opleiding heb gehad dan de meeste tekenaars. Ik ben als jonge jongen naar een middelbare school geweest, waar erg veel aandacht was voor kunst, in de ruimste zin van het woord. Film, theater, klassieke kunst, architectuur. We werden overal mee geconfronteerd. We kregen les in modeltekenen, het was erg zwaar. Veel van mijn inspiratie komt dus niet uit strips of tekenfilm, maar uit de andere kunsten. Je vindt dus ook sporen van de Art Deco en de Art Moderne in mijn werk.

De samenwerking met Trondheim verliep erg goed. De twee kennen elkaar natuurlijk al een paar jaar, dus ze weten wat ze aan elkaar hebben.

Zijn jullie voor dit album nog veel bij elkaar geweest?
Niet zo heel erg veel, want we kennen elkaar vrij goed. Lewis praat niet zoveel. Als we bij elkaar zijn ben ik meestal aan het woord. Maar als we samen ergens aan werken, proberen we meestal snel te beginnen. We praten een paar keer via de telefoon of we mailen elkaar.
Dan maakt hij een eerste opzet, die tekent hij heel impulsief. En die werk ik uit en dan mailen we het een paar keer heen en weer.

Heeft Trondheim het hele verhaal in één keer naar je opgestuurd?
Nee, daar heeft hij het veel te druk voor. Het ging pagina voor pagina. Soms één, soms twee. Hij werkt heel snel en ik denk overal wat meer over na

Betekent dat ook dat je dingen kon veranderen?
Heel soms. Heel af en toe voegde ik dingen toe aan het verhaal en dan moest ik met Lewis bellen om te zeggen dat verderop of een eindje terug iets moest veranderen, omdat het anders niet meer zou kloppen. En soms waren er dingen die hij gewoon aan mij overliet.

Kun je een voorbeeld geven?
Ja, eh... even kijken... als Robbedoes en Kwabbernoot in het andere verdwenen schip

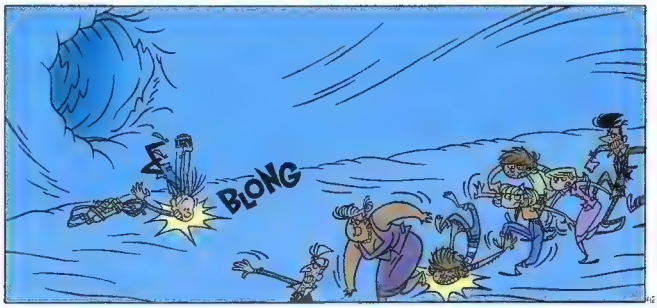

aankomen, in de tweede helft van het verhaal, komen ze de passagiers tegen van dat schip en die hebben natuurlijk allemaal honger, want ze zitten al een week op de bodem van de oceaan. En om aan te geven hoeveel honger ze hebben, heb ik er eentje getekend die z'n schoenen heeft opgegeten. Dat stond niet in het scenario. En als ze later het schip verlaten over het ijs, dan gaan ze allemaal onderuit. Omdat ze geen schoenen meer aan hebben. Een paar pagina's later, op pagina 47, zie je ze staan op hun blote voeten, met allemaal sterretjes eromheen omdat ze het koud hebben.

Lewis heeft het nodig om snel te schrijven. Dat geeft zijn verhalen een primitieve onschuld, die heel goed bij dit soort verhalen past. Daardoor zitten er onverwachte sprongen en coupures in het verhaal, die er nooit ingezeten zouden hebben als hij braaf een outline had uitgewerkt.

Maar dan is het aan mij om ervoor te zorgen, dat de lezer de weg niet kwijtraakt. Dat hij of zij op ieder moment weet waar hij is in het verhaal. Doordat je een deur herkent uit een vorig plaatje, of een plant of zoiets. Het is aan de tekenaar om het oog van de lezer door de pagina heen te leiden.

Dat is heel goed gelukt in dit album. Als Robbedoes aan boord van het tweede schip komt, dan loopt je het risico, dat het er precies hetzelfde uitziet als het eerste schip. Maar toch voelt de lezer vanaf het eerste moment dat hij aan boord is van een ander schip.

Dat komt door de kleur, en er is minder decor. Voor mij is het decor belangrijk om de situatie neer te zetten. Daarna is het alleen belangrijk voor de sfeer en de kleur. Het decor gebruik ik alleen als het echt nodig is. Dat is een verschil met *Venezia*, waar ik veel meer decor gebruikte en wat dus ook veel moeilijker te lezen is.

Toekomst

Zou je niet méér avonturen willen tekenen in deze wereld, die je met zoveel moeite voor dit ene album hebt opgebouwd?

Zou je bij voorbeeld niet iets kunnen doen met het personage IJzerlijm, dat in dit album niet voorkomt?

Ik vind IJzerlijm een erg boeiend personage. Franquin heeft een heleboel interessante personages bedacht.

IJzerlijm is een vrouw in een mannenwereld. Maar dat accepteert ze niet. Ze gebruikt haar charme om te krijgen wat ze wil.

Julien Neel (van de serie *Lou!* Red.) heeft me gevraagd of IJzerlijm ook in dit album zou voorkomen, maar Lewis wilde dat niet. Ik neem aan dat hij haar in dit verhaal niet kon gebruiken en dat hij bang was dat ze op zou vallen als een haar in de soep. Maar ik geloof dat het heel goed mogelijk zou zijn om haar een eigen serie te geven. Een soort spin-off.

Daar moeten we dan maar om vragen bij Dupuis.

Ja, misschien wel.

En toen moest hij er vandoor voor een televisie-interview. En je weet hoe die mensen van de televisie zijn. Die hebben altijd méér haast dan gewone journalisten.

Bij het afscheid vertrouwde Fabrice me nog toe, dat hij in de loop van het gesprek wel steeds meer zin had gekregen om aan een tekenfilmserie met Robbedoes te werken. 'Maar ja, de mensen die daar over gaan hebben meer geld dan verstand van zaken...'

ger.apeldoorn@stripschrift.nl

GEHEEL BOVEN – **Wie z'n schoenen opeet kan niet op ijs lopen. Je glijdt uit... ...en je krijgt koude voeten.**

LINKS EN ONDER – **Het is te hopen dat een Nederlandse omroep deze dwarse tekenfilmreeks van Trondheim en Parme aankoopt.**

foto Albert Sanders

Albert van Beek

Alleskunner met potlood en kwast

ARCO VAN OS EN RIK SANDERS

Albert van Beek (Amsterdam, 1927) behoort tot de groep tekenaars die na de Tweede Wereldoorlog in Nederland hun stempel drukten op de productie van strips en illustraties. Dat hield hij tot in de jaren 1950 vol. Daarna stapte hij over op prentenboeken, richtte hij een drukkerij op en koos hij voor zijn oude liefde, het schilderen. De 83-jarige Van Beek is nog steeds actief als kunstschilder, met Zuid-Frankrijk als tweede domicilie en Robert Crumb als streekgenoot.

BOVEN – Albert van Beek werkt aan een schilderij over de tango.

RECHTS – Schilderijtje van Van Beeks moeder in olieverf op linnen, 1950.

ONDER – Drie zelfportretten uit respectievelijk circa 1950, 1974 en 2009.

Albert van Beek en zijn vrouw Hennie wonen de ene helft van het jaar in het schilderachtige Durfort in Zuid-Frankrijk, en de andere helft in Purmerend. De 83-jarige Van Beek – klein van stuk, levenslustig, kwiek ogend, Amsterdamse inslag – schildert nog volop. In hun Franse woonhuis bevindt zich een galerie op de begane grond. Afgelopen Pinksteren was het daar weer razend druk; tijdens deze feestdagen verandert Durfort in een kunstenaarsdorp en houden alle galerieën open huis. Van Beek toont en verkoopt dan zijn schilderijen en schetsen van de omgeving, maar ook meer thematisch werk, zoals over de tango of over het stierenvechten, dat ook in Zuid-Frankrijk populair is.

Stijlvast is hij in zijn schilderwerk niet. Liever probeert hij allerhande technieken en stijlen uit. 'Ken je Nicolas de Staël? Abstract, heb ik ook geprobeerd.' Maar hij draait zijn hand ook niet om voor portretten, realistische weergaves van raceauto's of een hommage aan *Corto Maltese*. 'Die is voor mijn schoonzoon. Hij is groot liefhebber van het werk van Hugo Pratt.'

Inspiratie vindt hij vaak op straat. Een carnavalsoptocht bij voorbeeld met meisjes met grote pompoenenhoofden, een Arabier, een reus op stelten en andere vreemde types; zijn

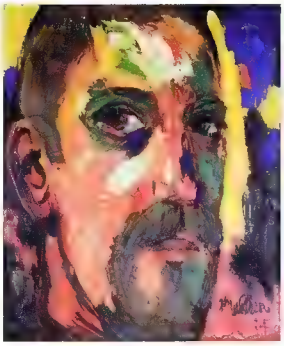

indrukken ervan zet hij in zijn atelier om in een karikaturale aquarel.

'Met olieverf werken is altijd mijn grote liefde geweest. Eén van mijn eerste studies was een zelfportret uit 1956. Die was ik jarenlang kwijt, totdat mijn eerste vrouw een aantal stukken op haar zolder terugvond, waaronder deze. Toen ik het portret terugzag, vond ik het zo slecht nog niet. Ik heb het schoongemaakt en opnieuw gevernist en het hangt nu in Purmerend. Samen met een ander zelfportret uit 1967, in een andere stijl met een experimenteler kleurgebruik.'

Altijd tekenen

Van Beek loopt in Sauve, een stadje in de buurt van Durfort, regelmatig Robert Crumb tegen het lijf, die in dezelfde streek woont. Zijn vrouw is bevriend met Aline Crumb. Een goed gesprek voeren met de koning van de underground zit er echter niet in. 'Crumb is mensenschuw. Als ik op de markt loop, kom ik hem wel eens tegen, zoekend in een bak met oude ansichtkaarten. 'Hé Robèrt,' – op z'n Frans – roep ik dan, 'everything OK?'. Dan geeft-ie me een soort grijns en loopt hij door. *Bonjour* is nog steeds het enige Franse woord dat Crumb kent.' *(lacht)* 'Maar,' vervolgt Van Beek, 'Crumb blijft een geniale tekenaar. Dan zit hij ergens rustig te tekenen, bij een oud huisje of zo, met z'n hoed op en die grote bril met die twee flessenbodems van hem en dan maakt die de mooiste plaatjes van het dorp!'

Net als Crumb heeft Van Beek altijd zijn schetsboeken bij zich. Hij is vaak buiten en tekent graag de natuur. In de jaren 1950 was dat bij voorbeeld de Veluwe. In de jaren 1960 liet hij zich inspireren door de woeste kust van Normandië. 'Dat waren sombere schilderijen. In Zuid-Frankrijk ben ik vrolijker gaan schilderen; daar zijn de kleuren feller en mooier.' Van Beek houdt er ook van om dieren te tekenen. In de jaren 1970 was hij vaak in Artis te vinden. Van het nijlpaard Tanja, dat eind vorig jaar is overleden, maakte hij in die tijd al schetsen. Maar ook honden en poezen staan regelmatig op het repertoire. *(lachend)* 'Mijn poezen zijn altijd wel een soort Tom Poezen, heb ik gemerkt.'

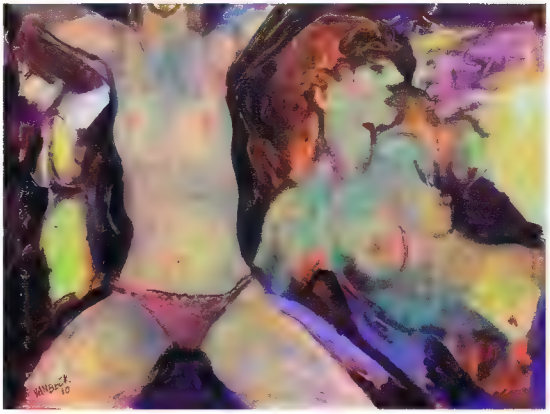

Het tekenen van Tom Poes en andere figuren uit de *Bommel*-strip is er bij Van Beek namelijk in zijn jonge jaren met de paplepel ingegoten. Hij werd, vijftien jaar oud, leerling bij de Geesink-Toonder Produkties (die vrij snel daarna werd gesplitst) en moest veel poppetjes tekenen, zo'n zestig per dag, voor de *Bommel*-strip of animatiefilms. 'Dat heb ik een paar jaar gedaan, maar ik kreeg er steeds meer de pest aan. Ik kon ze op een gegeven moment niet

LINKSBOVEN - Ode aan *Corto Maltese* èn de tango.

GEHEEL BOVEN - 'Buurman' Robert Crumb.

BOVEN - Schilderwerk met naakten uit circa 2005.

LINKS - Stierenvechten in Zuid-Frankrijk, een geliefd thema dat ook in Van Beeks schilderwerk terugkomt.

Heer Bommel en de Hollebosser Knol
IS DIT UW ROBOT?
UW MACHINEMENS?
EH... JA... WAT ZOU DAT?
HIJ BEKENT
INGEVOLGE DE HERNIEUWDE HEFFING OP LICHTGEWICHTIGE MOBIELEN DRUKT OP HEM EEN BELASTINGSCHULD VAN 30.000 FLORIJNEN.
WAT !!!
OOK IS HET INSTRUMENT AFKOMSTIG UIT EEN Z.G. HOLLEBOSSERS KNOL?
JA... MAAR
DAARDOOR VALT HET MECHANIEK TEVENS ONDER DE NAHEFFING OP OMGEVOMDE OUDHEDEN. DAT MAAKT 60.000 FLORIJNEN, PLUS ZEGEL
60.000! ZEGEL! 30.000! ONMOGELIJK
DAT KAN ZELFS EEN HEER VAN STAND NIET BETALEN! VERSCHRIKKELIJK! IK WOU DAT DIE WONDERROBOT MAAR WAS GEBLEVEN WAAR HIJ VANDAAN KWAM!
HIJ WORDT WEER DE HOLLEBOSSER KNOL!
TJA, DE WONDERROBOT VERVULT IEDERE WENS .. ZELFS DEZE!
WEL, NU DEZE KWESTIE OPGELOST IS KUNT U NET ZO GOED BLIJVEN ETEN. TREED BINNEN!
HI, HI, ZIT DIE IJZEREN MAN NU IN DIE KNOL?
JA, EN DAAR BLIJFT HIJ... GELUKKIG!
NEEMT GIJ DE KNOL, MEER BELASTINGGAARDER, WONDEREN ZIJN NU TE VERMOKEIND!
WIJ ZULLEN HET VOORWERP OFFICIEEL VERNIETIGEN
EN IK STEL EEN VERBOD IN OM HOLLEBOSSER KNOLLEN BINNEN DE BEBOUWDE KOM TE BRENGEN
EINDE

RECHTS – Van Beek werkte samen met Waling Dijkstra aan deze *Bommel*-strip. Let op het slotplaatje: de traditionele maaltijd!

meer zien. Maar vergeten ben ik ze nooit. Dan zat ik bij voorbeeld jaren later met Dick Matena te lullen over de Toonder Studio's, en dan vroeg Dick: 'Kun je dat poppetje nog?', en dan begon ik weer.'

(begint te grinniken) 'Wist je trouwens dat ik het eerste *Bommel*-verhaal zonder Tom Poes heb getekend? Dat was het verhaal *De Hollebosser knol* uit *Ons Vrije Nederland* van vlak na de oorlog. Tom Poes kwam er niet in voor, een grote opluchting. Het scenario was trouwens van Waling Dijkstra. Ik heb het ook nog samen met Frits Godhelp in de inkt gezet.'

Invloeden

Albert van Beek is een natuurtalent. Op zijn zesde vroeg hij al bewust aan zijn moeder om verfdoosjes voor zijn verjaardag. Maar al op de bewaarschool, bij de nonnen, tekende hij de godganse dag, op monsterboeken behangselpapier (de achterkanten). 'Dat herinner ik me nog zo goed. Daar krijg je toch iets van mee.'

In de jaren 1930 was Walt Disney 'God' voor Ap en zijn vriendjes. Op z'n tiende had hij *Sneeuwwitje en de zeven dwergen* zeker zes keer gezien. Het heeft zijn tekenstijl behoorlijk beïnvloed, maar dat gold voor meer tekenaars uit die tijd. Hij las graag strips, zoals *Prins Valiant* van Hal Foster. In 1940 kwam daar *Dick Bos* van Alfred Mazure bij. Een rijke jongen in de straat handelde erin en verhuurde de beeldromannetjes voor een dubbeltje aan de jongetjes uit de buurt.

Van Beek groeide op in Amsterdam-West, in de Zijlstraat, het Hoofddorpplein, de Sloterkade. Hij verhuisde tijdens zijn jeugd veel, maar wel in die buurt. 'Het was armoede in die tijd, hoor, geen vetpot. Mijn vader was taxichauffeur, mijn moeder deed allerlei klussen om geld te verdienen.

Gedurende de oorlog werd het steeds moeilijker om aan centen te komen. Mijn vader werd op het eind van de oorlog opgepakt. Hij moest in Duitsland gaan werken, in een bierfabriekje in Bochum. Toen hij terugkeerde, miste hij twee vingers. Zijn hand was tussen deur gekomen toen er een bom in de buurt van de bottelarij viel.'

Hoewel het een harde, moeilijke tijd was, heeft Van Beek zich tijdens zijn jeugd geen moment verveeld. Het leven speelde zich op straat af. 'Ik was een populaire jongen, omdat ik 'alles' kon tekenen. Dan gingen we bij voorbeeld rolschaatsen in de Valeriusstraat, en dan tekende ik met mijn allergrootste krijt de hele straat vol met allerlei figuren, het liefste uit *Sneeuwwitje*. Die stonden wekenlang op het asfalt en dan liet ik mijn moeder trots zien wat ik had gemaakt als we naar de bakker liepen.'

ONDER EN ERNAAST – Katten en poezen spelen een voorname rol in het oeuvre van Van Beek.

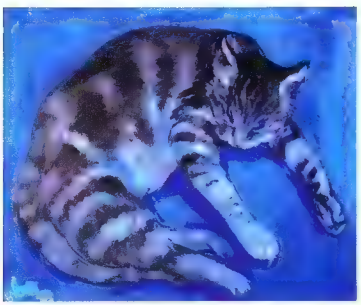

BOVEN – Schetsen van Heer Bommel en Tom Poes.

De Tweede Wereldoorlog maakte het leven nog harder. Van Beek had het geluk via de Geesink-Toonder Studio's een Ausweis te krijgen, waarmee hij vrijgesteld was voor de tewerkstelling in Duitsland. De studio's werkten namelijk voor de Duitse filmstudio Universum Film AG (UFA). Sommige vriendjes heeft hij echter nooit meer teruggezien. 'We speelden wel eens gevaarlijke spelletjes, zoals Reizigertje. Dan sprong je achterop een vrachtwagen, die naar Hoek van Holland reed, of op de stoomtram van het Haarlemmermeerstation en reisde je gratis naar Amstelveen of Aalsmeer, en weer terug. Mijn vriendje Dolf is daarbij een keer gepakt door de Duitsers of de Landmacht. Hij keerde niet meer terug. Ik had alleen nog een foto van hem.'

Toonder Studio's

Als elfjarig jochie volgde hij kortstondig een opleiding voor huisschilder aan de Ambachtsschool. Daar ontmoette hij Frits Godhelp die hij naderhand bij de Toonder Studio's opnieuw zou tegenkomen. Op zijn twaalfde deed hij al wat klussen voor een reclamebureau dat hem opgaf voor een cursus modeltekenen en tekende hij zijn eerste naaktmodellen. Volgens Van Beek vonden zijn ouders alles prachtig wat hij deed. Ze hadden het te druk met het aan elkaar knopen van de eindjes om zich intensief te bekommeren om de opvoeding van hun zoon. 'Ik ben eigenlijk opgevoed door mijn omgeving', constateert hij. 'Omdat ik goed kon tekenen, kwam ik als vijftienjarige in contact met kunstenaars, schrijvers, illustratoren. Die namen mij op in hun kring en ik ging mee naar allerlei literaire bijeenkomsten, of naar de kroeg, waar allerlei bekende auteurs kwamen.'

'Het enige wat ik wilde was tekenen', benadrukt Van Beek. 'Ik zocht naar allerlei mogelijkheden om dat te kunnen doen. In 1942 zag ik een advertentie in de krant staan: 'Marten Toonder zoekt leerlingen'. Ik nam gelijk contact op. Ik moest in de Vijzelstraat zijn. Daar woonde Joop Geesink, in een appartement boven een Chinees. Toonder zat pijprokend in een hoek en zei *(zet lage stem op)*: 'Laat me even naar je tekenin-

Jonge mensen

Bij de Geesink-Toonder Studio's werkten veel jonge mensen, weet Albert van Beek nog. Sommigen waren er een blauwe maandag actief; vooral bij het inkten ('onder tekenaars niet populair, want dat hield het tekenwerk op) en inkleuren (vaak jonge meiden) was het een komen en gaan van tijdelijke medewerkers. 'Zelfs de cartoonist Fritz Behrendt beweerde dat hij in die tijd voor de studio's had gewerkt, maar ik heb hem daar nooit gezien.'

Wel herinnert hij zich nog goed een jonge inkleurster, een jaar of 22, half-Chinees, die in de Tweede Wereldoolog bij hem in de Zijlstraat woonde. 'Ik mocht altijd het eten uit de gaarkeuken naar haar toe brengen. Dan kreeg ik altijd een kus van haar, en een rode kop! Ik mocht ook als ze er niet was naar muziek luisteren. Zij had al grammofoonplaten. Jazzmuziek, mooi! Ella Fitzgerald, en haar bewerking van het kinderliedje *A-Tisket, A-Tasket* was mijn favoriet.'

Ook buiten kantoortijden ontmoetten de medewerkers elkaar vaak. Ze gingen bij voorbeeld naar het zwembad op de Heiligeweg. 'Dat bestaat niet meer. Maar daar kwam ik ook Henk Sprenger tegen, en Henk Zwart.' Een aantal medewerkers sloot zich later aan bij de studio van Piet van Elk. Van Beek noemt Henk Sprokkreef, inkter en letteraar, maar ook Frits Van Bemmel en de jong overleden Frits Spoel. 'Siem Praamsma speelde aardig trompet in een jazz-bandje in een kroeg aan de Nieuwendijk. Henk Albers, Willy Kuyper, Frits Spoel en ik gingen daar vaak naar toe.' Ineens schiet 'm ook te binnen dat er bij de studio van Piet van Elk ook een jonge griet rondliep. 'Die hebben we een keer samen met Henk Albers een half uur in een kast gestopt. We haalden streken uit, hoor!'

FOTO'S ONDER, VAN LINKS NAAR RECHTS

• Albert van Beek en Henk Albers in de studio van Piet van Elk. Albers had een gitaar bij zich waar hij in de pauzes vaak hillbilly-muziek op tokkelde.

• In de studio van Piet van Elk, met van links naar rechts Henk Albers, Albert van Beek (met aanwijsstokje), Henk Sprokkreef en Frits van Bemmel (zittend). Zij bespreken werk van Van Beek. Hij heeft een geaquarelleerde achtergrond gemaakt voor een stukje tekenfilm van *Bim*.

STRIPFILM
TEKENFILMPRODUCTIE
Amsterdam
Singel 356 Tel 34222
AMSTERDAM

BOVEN - Henk Albers en Albert van Beek als judoka's.
RECHTS - *Baron Bluf* uit *Avrobode*.
GEHEEL RECHTSBOVEN - *Frank Duffard* uit *Stripfilm*. Van Beek probeerde de avonturenstrip te sluiten aan *Het Parool* en meldde zich spontaan bij de redactie. Het lukte niet.

gen kijken, jongen, Mmm, mooi hoor. Kun je maandag beginnen? *f*3 in de week.'

Van Beek vormde samen met zijn maatje Henk Albers èn Joop Koopmans in de oorlogsjaren de loopjongens van de Geesink-Toonder productiestudio. Naast het tekenen van Bommel-figuren mocht hij meewerken aan animatiefilms, zoals *Das Musikalische Auto* voor de UFA. 'Het was een fantastische tijd. Ik had wel zestig leermeesters. Henk Kabos en Cees van de Weert bij voorbeeld leerden mij aquarelleren, en de baron, Frans van Lamsweerde, gaf mij les in achtergrondtechnieken. Van Hans Kresse kreeg ik naturalistische tips over de werking van spieren in een lichaam en hoe je spierkracht kunt afbeelden. En John van der Meulen wist altijd illegale opnames te regelen van allerlei animatiefilms, zoals *Pinokkio* van Disney.'

Tekenfilm

Maar de ongedurige Albers en Van Beek wilden ook zelf aan de slag. Zo kregen ze van Gé Koning, eigenaar van de judoschool waar beiden lessen volgden voor een kwartje in de week, de opdracht voor een reclamefilm. Volgens Van Beek drukte zijn vriend vervolgens bij de studio een tasje met cells achterover waarvan hij een deel doorverkocht aan een onderduiker die er hoesjes voor persoonsbewijzen van maakte. Studiomedewerker Jan Dirk van Exter betrapte Albers echter bij een nieuwe poging cells te stelen en de jongeling werd van de Toonder Studio's verwijderd.

In een aantal publicaties staat vermeld dat ook Van Beek bij de diefstal betrokken was. Volgens Van Beek was dat niet zo en moest hij in eerste instantie ook weg, omdat hij een maatje was van Albers. Na bemiddeling van studiomedewerker Cees van de Weert kon hij terugkomen. Vooral ook omdat Van de Weert aan Toonder had verteld dat het tweetal bezig was met een tekenfilm. 'Dat vond Toonder reuze interessant en we mochten wat laten zien in de filmzaal van de studio. Henkie had bij het productiehuis McClean een filmrol losgepeuterd, waarmee we al een aantal opnames hadden gemaakt van een paar mannetjes op een judomat. Iedereen was onder de indruk, maar we zijn uiteindelijk nooit verder gekomen dan negentien seconden.'

Joop Geesink

Aan het eind van de oorlog vertrok Van Beek bij Toonder. In de Hongerwinter was er niets te doen. Na de bevrijding is hij nog een tijdje als freelancer verbonden geweest aan de Studio's en hielp mee aan weekstrips. *Kappie* bij voorbeeld,

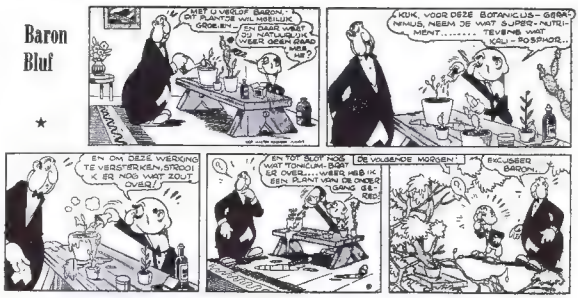
Baron Bluf
MET U VERLOF, BARON! DAT PLANTJE WIL MOEILIJK GROEIEN
EN DAAR WEET JIJ NATUURLIJK WEER GEEN RAAD MEE, HÈ?
KIJK, VOOR DEZE BOTANICUS-GRAFENIJS, NEEM JE WAT SUPER-NUTRIMENT..... TEVENS WAT KALI- FOSFAAT...
EN OM DEZE WERKING TE VERSTERKEN, STROOI IK ER NOG WAT ZOUT OVER!
EN TOT SLOT NOG WAT KOKOSM. ROET ER OVER... WEER HEB IK EEN PLANT VAN DE ONDERGANG GERED.
DE VOLGENDE MORGEN!
EXCUSEER BARON...

daar maakte Van Beek schetsen en potloodtekeningen voor. En hij mocht *Baron Bluf* maken voor *Avrobode*. 'Dat betaalde niet veel voor het vele werk: *f*25 per week.' De matige betaling vormde een reden om over te stappen naar de studio van Joop Geesink in de Beursstraat, die zich op poppenanimatie had gestort. Geesink betaalde goed, zo'n *f*250 in de maand. Van Beek ontwierp affiches voor de poppenfilms, zoals de Philips-reclamefilmpjes over scheerapparaten. Hij maakte dan een schets in aquarel, en bewerkte de tekening vervolgens met een retoucheerspuit. 'Dat vond Joop prachtig, dat decoratieve lag hem wel. Mijn probleem was dat ik geen zitvlees had. Als ik een half uur of een uur had zitten tekenen, dan moest ik effe lopen of naar de wc. Dat had ik op een middag al twee keer gedaan. Kom ik op de gang Joop tegen. 'Ben je daar alweer, moet je niet werken voor mij? Als ik je nou nog een keer zie, dan vlieg je eruit.' 'Nou,' zei ik, 'dat hoef je geen twee keer te zeggen, want nu ben ik al weg.' En hup, ik liep gewoon weg. Ik heb er ook nooit spijt van gehad, want die poppen bevielen me op den duur ook niet meer.' *(lacht)*

Naast Toonder/Geesink werkte Van Beek in de oorlog op jonge leeftijd al met andere opdrachtgevers, zoals Drukkerij Mulder (met het molentje als beeldmerk) uit de Reestraat in de Jordaan. Die drukte ansichtkaarten, maar wilde de overstap maken naar prentenboeken voor de jeugd. Mulder bestelde het ene verhaal, na het andere (met zwart geld, aldus Van Beek); tekenaars liepen de deur plat. 'Ik maakte bij teksten van Hans Nije illustraties in een Disney-achtige stijl. Ik verdiende *f*400 per boekje, voor een weekeindje werk. Dat was een hoop geld voor een jongen van zestien. Alleen, in de oorlog was het geld weinig waard. Nadat ik een pakje sigaretten voor *f*40 en een brood voor mijn moeder had gekocht, was het alweer bijna op.'

Na de oorlog begon Mulder inderdaad een uitgeverij, maar veel prentenboeken uit de oorlog werden niet meer gepubliceerd. De uitgeverij werd in de jaren 1970 verkocht aan een Duits bedrijf. De zoon van Van Beek, die kortstondig bij Mulder werkte, wist nog een aantal 'oorlogsverhalen' van zijn vader uit een Duitse kluis te redden.

Marten Toonder en Joop Geesink

Met Marten Toonder, een in zijn ogen afstandelijke man, had Albert van Beek niet veel contact. Als Van Beek een dag op de studio was, kwam Toonder soms langs. 'Dan zat-ie even bij je en zei *(zet zware stem op)*: 'jongen, mooi gemaakt. Geef me dat potlood even.' En dan begon die te stuffen en in je tekeningen te sodemieteren. Daar had ik altijd vreselijk de pest aan. Want ik was natuurlijk geen leerling meer. Dat deed Toonder bij meerdere studiomedewerkers. Daar had iedereen moeite mee.'

Toonders zelf opgebouwde status als verzetsheld neemt Van Beek met een korreltje zout. 'Ik heb er weinig van gemerkt. Ik heb hem nooit iets met een pistool zien doen, behalve in zijn strips. En wij wisten als broekies alles in die tijd, hoor. We liepen in de studio's bij wijze van spreken de hele dag van boven naar beneden en praatten met iedereen.'

Aan Joop Geesink bewaart hij warmere herinneringen. Een aardige man die soms moeite had om zich een houding te geven, luidt Van Beeks typering. 'Slurfies noemde hij ons, de jongste bedienden op de studio's. Dan stonden we buiten cells te reinigen, zelfs in de koude winter van 1943, en dan kwam Geesink langs. 'Zo slurfies,' zei hij dan, 'wat goed dat jullie dit kunnen. Daar gebruiken jullie zeker een speciaal preparaat voor?' Maar die cells, die kostbaar waren en moesten worden hergebruikt, maakten we schoon met lolaborstels en een afwassopje.'

Van Beek kwam hem na de oorlog op een warme zomeravond in Amsterdam in de Leidsestraat een keer tegen met een flinke slok op, en een blonde dame aan zijn arm. 'Dag mijnheer Geesink', zei ik. 'Kijk, Annie,' riep hij, 'één van onze beste medewerkers! Kom toch een keer langs.' Van Beek ging nog een paar keer in Diemen op bezoek, toen Geesink daar zijn Dollywood Studio's was begonnen. 'Dat was altijd gezellig bijkletsen met collega's.'

ONDER - Ongepubliceerde proefstroken van *Pip en Berry*, een strip die Van Beek voor de Toonder Studio's bedacht. Toonder moedigde hem aan ermee door te gaan, maar zei tegelijk dat hij er zelf geen plek voor had. 'Toen ben ik er maar mee gestopt', aldus Van Beek. Het blauw gaf aan welke delen gerasterd moesten worden.

Strips

Tijdens de Hongerwinter ('ik denk het, ik weet het niet precies meer') ontmoette Van Beek Piet van Elk die al strips maakte, zoals *De avonturen van Bim*'. Het contact bleef ook na de oorlog intact. Van Elk had als grote ideaal de oprichting van een tekenfilmstudio, maar dat kwam nooit van de grond. 'Ik heb een keer de achtergronden voor een tekenfilm over Bim gemaakt. Ik was goed met aquarellen van bosrijke omgevingen waarin zo'n poppetje liep. Dan maakte ik een twaalftal tekeningen en daar zaten we in een pand op het Singel uren naar te kijken. Verder zijn we nooit gekomen.'

Wel startte Van Elk het blad *Stripfilm* waarvan vijf nummers verschenen; de papierschaarste deed het blad de das om. Van Elk bedacht daarop dat zijn studio strips voor regionale en Vlaamse kranten zou gaan maken. Naast Van Beek werkten Henk Albers, Hans Nije, Willy Kuyper, Francis Paid (de andere Frans Piët) en Siem Praamsma voor Van Elk.

Voor *Stripfilm* maakte Van Beek de realistische avonturenstrip *Frank Duffard*, werkte als standin voor Van Elk bij de strip *Dokie Durf* en werkte mee aan *De avonturen van Terry en Berry*, over twee beertjes, die onder andere in *Het Parool* stond. Saillant detail is dat Van Beek bij Toonder de strip *Pip en Berry* had bedacht. Daarnaast maakte hij een aantal eigen producties die verkocht werden aan kranten en tijdschriften. 'We ontvingen geen salaris. Van de opbrengsten betaalde ik de huur aan Piet.'

Ook bedacht Van Beek *De avonturen van Ronny en Donny* en *Naar zee* (over scheepsjongens rond 1600). Deze strips verschenen in een aantal uitgaven, overigens zonder medeweten van de auteur. 'Ik verkocht *Ronny en Donny* aan een clichéfabriek in de Spuistraat. Die wist ze kennelijk ergens te slijten. Naderhand heb ik van de pakweg tien verhalen er twee teruggevonden. *Naar zee* is een paar jaar later door Eddie Bayer, een vriend van Piet die scenario's schreef, in België aan de man gebracht. Ik woonde in die tijd bij Bayer op de Veluwe. Ik kreeg er kost en inwoning en deed klusjes. Maar ik wist niet dat hij mijn strip aan het verkopen was. Daar kwam Ernst Slinger, een verzamelaar, vorig jaar achter. Ik heb er nooit één cent voor gekregen. Bayer beweerde dat de verhalen gestolen waren.'

WEKKERS.... NIET GEWENST!
OOOOOAAAH....! DAT IS DAT... HEERLIJK SLAPE
...ANG....LANG...
INTUSSEN....
WAT EEN HEERLIJKE DAG! HOPELIJK IS BERRY AL ONTWAAKT. DAN KUNNEN WE SAMEN VEEL PRET HEBBEN!
GGGGRWWW-PIEP... GRRRWW-PIEP...
DRIP-DRUP
UH?.....IK VRAAG ME AF WIE DAAR ZO'N LAWAAI MAAKT...
DRIP-DRUP-DRUP
...DACHT IK HET NIET!... MENEER DE KRAAN!..
DRIP-DRUP...
ZIEZO! PROBEER NU NOG MAAR EENS TE DRUPPELEN, MENEER KRAAN!
ALS BERRY DAN NIET MET ME SPELEN WIL....WEL DAN... AH-WESPJES
INTUSSEN ONTDEKT PIP NIEUWE SPEELMAKKERTJES
KOMEN JULLIE EENS NAAR BUITEN... HIHI... KLEINE STOUTERS...
OH!
DAT IS ERG! IK ZAL HEM WEER OP-HANGEN!
POF!
DAT IS HEM! DE NAARLING DIE ONS HUIS VERWOESTE! TEN AANVAL, MANNEN!
HELP!
HELP!! HELP!. B..B..B.. BERRY!
BERRY IS NET VAN PLAN OM ZIJN WINTERSLAAP TE VERVOLGEN MAAR....
WAT IS DAT VOOR LAWAAI BUITEN?
OEMPF!! WESPEN... GA...PF-- WEG..PF..
BERRY!!...B..B.. BERRY!!! RED ME!! HELP!

Talloze opdrachtgevers

In de naoorlogse tijd trok Van Beek veel met Albers op, ook in de weekeinden. 'Dat was een leuke periode. Ik had een meissie, hij had een meissie. En hij kende veel mensen, hoor.'

DE VERBORGEN GOUDSCHAT

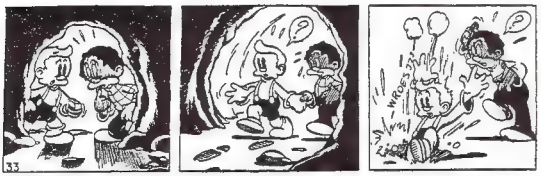

De inspanningen van Donny en Kid waren niet vruchteloos geblieven. Centimeter na centimeter was het rotsblok terzij gerold, tot de duistere opening van een onheilspellende gang zichtbaar werd ! Zo verbaasd waren de twee vrienden van hun eigen ontdekking, dat Donny niet eens voelde dat het hele stenen gevaarte over zijn teen rolde...

Ja, die gang, dat was zéér verdacht... en moedig besloten ze allebei daarbinnen een kijkje te gaan nemen.

— Ofwel, zei Donny, komen we in de Hel terecht, ofwel vinden we de schatten van Alibaba ! Maar ietz moet daar toch te ontdekken zijn, Komaan !

Moedig maar voorzichtig stapten ze voort... tot plots Donny een gil slaakte... en in de bodem verdween.

— Als daar geen tovenij mee gemoeid is, dan zit er gewoon een gat in de vloer ' overwoog Kid wijselijk, dat ga ik dadelijk onderzoeken !

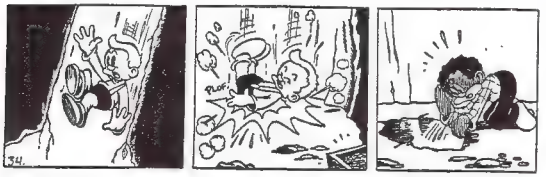

Toen Donny geen grond meer onder de voeten had, wist hij eerst niet waar hij het had.

— Het lijkt wel of hier schuttijzers en wolfgeweren liggen ! zuchtte hij, toen hij met een smak op de bodem van een soort holle terecht kwam.

Ondertussen stond Kid, die zich boven erg eenzaam voelde, maar te roepen :

— Donny, waar zit ge ? Zijn je armen en benen nog heel ? Of zit ge in de macht van de zevenkoppige draak ? »

Het geroep van Kid, klonk Donny als een feestgeluid in de oren : hij was dus niet van de wereld afgezonderd ! Bovendien had hij in de holte een en ander opgemerkt dat hem aardig deed opkijken.

— Wip maar gauw in de put, Kid ! galmde hij opgewekt. Het is helemaal niet diep. En ik zal je hier wat tonen, dat je nog nooit in je leven gezien hebt.

Dat was voldoende om Kid nieuwsgierig te maken. Hij sprong... en evenals Donny kwam hij terecht midden een stapel kisten en zakken vol goud- den munten !

(Wordt voortgezet)

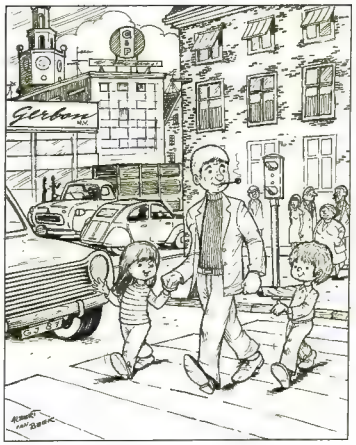

Albers maakte de beeldromanserie *De Kat* voor uitgeverij H.A.T.E. Hij spoorde Albers aan om ook beeldromans te maken die H.A.T.E. kon uitgeven. Dat werden een paar deeltjes van *De Zwarte Ruiter*, een onderdeel van de *Wild West-serie*. 'Dat ging goed, alleen ik moest in militaire dienst. Henk heeft mijn laatste deeltje afgemaakt. Ik heb van maart tot september in dienst gezeten, ook op de Veluwe, maar ik dreigde naar Nederlands-Indië te worden gestuurd. Dat weigerde ik, waarna ik een maandje werd vastgezet. Een psychiater, met wie het klikte omdat hij ook schilderde, heeft me afgekeurd. Hij constateerde in zijn rapport – ik ben het mijn leven lang niet vergeten – 'Soldaat Van Beek is totaal ongeschikt voor de verhouding meerdere-mindere. Advies: ontslaan.' Stond ik daarna weer bij moeder op de stoep.' *(lacht)*.

Via Albers leverde Van Beek in 1949 bijdragen aan de Rotterdamse *Ketelbinkie krant* van Wim Meuldijk. Op advies van zijn vriend maakte hij een tekening van Ketelbinkie op een vrolijk paard. Meuldijk vond het een mooie plaat en gaf hem daarna regelmatig opdrachten voor illustraties en het tekenen van verschillende figuren uit die krant, zoals Ketelbinkie, Sneeuwlvok en Piet Palet. Van Beek werkte na de oorlog voor talloze opdrachtgevers. Hij pakte zoveel mogelijk aan. Er moest brood op de plank komen. Het hoefde vaak niet veel voor te stellen ('er kwam veel rotzooi uit in die tijd')

BOVEN – Pagina uit *De avonturen van Ronny en Donny*, een strip die Van Beek aan een Amsterdamse clichéfabriek verkocht.

RECHTS – Omslagen van *Petertje Poes*, een succesvolle prentenboekserie van uitgeverij Mulder uit de jaren 1960. Hennie van Beek, Alberts huidige vrouw, schreef een aantal verhalen.

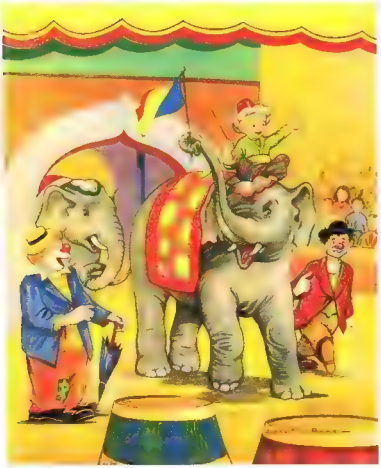

als het maar leuk getekend was, vertelt hij. 'De instructies uit die tijd waren niet over naar huis te schrijven. De meeste strips verzon ik zelf. Ik gebruikte mijn fantasie. Documentatiemateriaal gebruikte ik amper. Ik kan goed uit mijn hoofd tekenen.' Naast strips en illustraties (zoals voor *Avrobode* en grote kleurplaten voor de *Vara-gids*) deed hij ook reclame en bij reclamebureau Rabach op de Amstel (naderhand overgenomen door Willy Kuyper) was hij zelfs bioscoopschilder. 'Dan vervaardigde ik grote doeken met van die filmaankondigingen als 'TARZAN, JANE, KOMT DAT ZIEN! AVONTUUR! Die werden buiten aan een bioscoopgevel bevestigd. Dan had ik van te voren een foto van Tarzan hangend aan een boom gekregen; die projecteerde ik op een meters groot doek. Die projectie trok ik over en bewerkte ik met de verfspuit. Soms werkte ik met één of twee anderen die de tekst en de koppen voor hun rekening namen.'

Kinderboeken

In de jaren 1950 stapte Van Beek over op de financieel aantrekkelijker prentenboeken. Hij kreeg weer contact met uitgeverij Mulder. In het begin ging het vooral om het maken van zogeheten transfers ('overzetters'). Dat waren modellen ('stickertjes') die op kopjes werden geplakt en er dan werden ingebakken. Later volgden de dikke, gekartonneerde kinderboeken: Sinterklaas-boekjes, sprookjesboeken en prentenboeken. Veel succes had hij met *De avonturen van Petertje Poes* ('een verre neef van...', grinnikt Van Beek) uit de *Komeet Serie*, begin jaren 1960. De serie is in tien talen uitgegeven.

Een aantal verhalen waren van de hand van zijn vrouw Hennie die op de kunstnijverheidsschool had gezeten en gevoel voor taal had. 'Ik ontmoette haar in de kroeg, bij Eijlders in Amsterdam. Zij was 19, ik was 33 en had al een huwelijk achter de rug. Haar ouders vonden het nogal ordinair. Haar vader bleek ook nog wachtcommandant bij de politie en ik moest in 1961 tegen hem zeggen dat zijn enige dochter zwanger was. Een boom van een kerel. Weet je wat-ie zei? 'Je wordt bedankt'. Ik zei: 'Niks te danken'. Hahaha!'

Naast het werk voor Mulder begint Van Beek samen met zijn vrouw in de kelder van hun woning een zeefdrukkerij. Daar drukten ze uiteenlopende dingen als verpakkingsmaterialen, naambordjes, affiches voor de Amsterdamse stadsschouwburg en reclame-uitingen (onder andere voor Solex). Hun dochter neemt de drukkerij uiteindelijk over. Van Beek legt zich steeds meer toe op het schilderen, al blijft hij tekenen: cartoons, personages, lesmateriaal, *Opa Ap's Weekly* (een getekend dagboek dat hij wekelijks naar zijn kleindochter stuurde), droedels, portretten. Ook vandaag de dag nog. 'Weten jullie wat ik na al die jaren nog steeds moeilijk vind om goed te tekenen? Dikke dames! Die zijn verdomd lastig.'

arco.van.os@stripschrift.nl
rik.sanders@stripschrift.nl

BOVEN – Twee omslagen van prentenboeken voor uitgeverij Mulder, circa 1955.
ERNAAST – Kleurplaat in een meer eigen stijl van Van Beek, gepubliceerd in de *Vara-gids* rond 1970. Hij werkte voor deze kleurplaten samen met schrijfster Herma Vergouwe. In de tekening verwijst de winkelpui met de naam Gerbon naar de modewinkel Gerson, en het logo G&P naar C&A. 'Echte namen mocht ik van Vergouwe niet gebruiken. Dat vond ze als echte Vara-aanhangster foute reclame. Ik heb hier wel stiekem een Citroen 2CV getekend. Daar reed ik zelf in!'
Saillant detail: Van Beek had het voetgangersstoplicht met drie lampen getekend en moest het middelste licht wegretoucheren.

ONDER, VAN LINKS NAAR RECHTS
• Portret van zijn dochter als meisje.
• Cartoon uit *Opa Ap's Weekly*.
• Een karikatuur van een goede vriend (Van Beek maakt vaak karikaturen van vrienden die over de vloer komen).

De vrouwen-antenne van Jong & Frij

ERIK VAN DER HOEVEN

'De *struggle* van de vrouwen in *5x30+*, onze dagstrip in *De Telegraaf*, is totaal uit het leven gegrepen. Wij vergroten het uit. Maar de humor en tragiek zijn herkenbaar', zeggen Fré Hooft van Huysduynen en Dilys de Jong. Samen vormen ze het strip- en illustratieduo Jong & Frij.

BOVEN - Het duo Jong & Frij: Dilys de Jong (links) en Fré Hooft van Huysduynen (rechts).

RECHTS - Omslag van de bundel die bij uitgeverij De Vliegende Hollander verschijnt.

ONDER - Eén van de favoriete *5x30+*-grappen van Jong & Frij, ook uitgebracht als wenskaart.

'Direct afrekenen graag', zegt het meisje van het bier. We zitten op een terras op de Nieuwmarkt in Amsterdam. Morgen is het Koninginnedag. Dilys en Fré zijn blij dat ze de drukte kunnen ontvluchten. Sinds kort woont de een op de Veluwe, de ander in Katwoude. Dilys is van het beeld, Fré van de tekst. Ze vormen een echt duo. Zinnen die Dilys begint, maakt Fré vaak af.

Ze kennen elkaar al hun hele leven. Vanaf basisschool Apollo in Dieren. Ze stopten ondeugende vragen in het potje waaruit meester Weiland, als er tijd over was, een vraag trok om te beantwoorden. Zij vroegen: 'Meester, waar komen de kinderen vandaan?'

Na dezelfde middelbare school ging Dilys naar de Rietveld Academie en Fré naar toneelschool Utrecht. Met hun diploma op zak verlieten ze Nederland. Fré werd ontwikkelingswerker, Dilys ging reizen. Dilys: 'Ik zat in de woestijn in Australië en Fré in Namibië, ook in de woestijn en ook met een verkeerde man.'

Later ontdekten ze dat ze naar dezelfde song hadden geluisterd.

'Look, look, look to the rainbow -- Follow it over the hills and the streams', zingt Fré. Dat regenboog-lied is van *Astrud Gilberto*, zegt Dilys. Fré betwist dat. Ze kent het lied al veel langer, uit een oude Ierse musical *Finian's Rainbow*.

5X30+

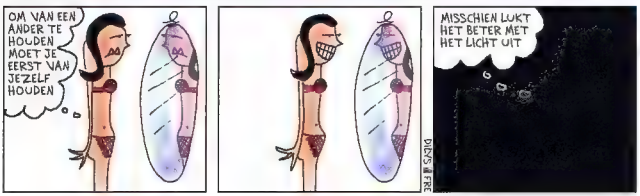

Ze zingt verder: *'So I bundled my heart and I roam the world free – To the east with the lark, to the west with the sea – And I searched all the hills and I scanned all the skies – Till I found it at last in my own true love's eyes.'*

Zoekende

Search, dat woord past goed bij ze. 'Wij zijn echte zoekers, zwervers ook', zegt Fré.

Als vrouw, vinden ze, moet je single of in een relatie altijd zorgen dat je vrijheid behoudt. Vrijheid om te werken, reizen, en te kunnen veranderen.

Nu de verhuizing en verbouwing achter de rug zijn, worden ze weer rusteloos. Dilys: 'Die naam Jong & Frij hebben we bewust gekozen. Vrijheid is voor ons heel belangrijk. Soms heb je een periode in je leven dat je stikt. Daar moet je dan uit. Dat maakt gelukkig.' 'Vrijheid, verbinding... en harde seks, dat is de ideale combinatie,' zegt Fré spottend. Dilys is het daar roerend mee eens.

'Gaat jullie strip in *De Telegraaf* over jullie eigen leven?', vraag ik. Fré: 'Noor, Mees, Lydia, Koot en Ank zijn dertigers, vrouwen van onze leeftijd. Veel inspiratie komt uit wat je leest, ziet of hoort. Een vriendin die iets zegt, of iets dat je meemaakt. Je ontwikkelt er een antenne voor.' Dilys: 'Noortje is mijn alter ego. Een kunstenares die wacht op de prins op het witte paard. Ik heb al tien jaar een rode kater, die hoort bij mij. Dus heeft Noor een rode kater.' Mees is het alter ego van Fré. De vrouw met twee kinderen die gezin en werk combineert. De andere drie meiden Lydia, Koot en Ank zijn samengesteld uit de vriendinnengroep. Fré: 'In al die vrouwen zit wel iets van onszelf. Niet het uiterlijk, maar de *struggle* die je meemaakt.'

Vrouwenhumor

Dilys werkte al vijf jaar als illustrator voor *De Telegraaf*, de krant wilde een jonger, vrouwelijk publiek aan zich binden. Het eerste stripje van Jong & Frij was niet goed genoeg. Het werd afgewezen. In 2007 deden ze een tweede poging. 'Oké, laat maar zien, maak er maar 20', zei de redactie. De strip kwam, in kleur, op de internetpagina *Vrouw*. In 2008 volgde de krant, in zwart/wit. Internet-hoofdredacteur Charles de Vroede bedacht de titel *5x30+*.

Deze maand verschijnt bij uitgeverij De Vliegende Hollander het eerste album, *Ben ik dat?* Er zijn al wenskaarten, in september volgen een agenda en kalender.

De vrouwenstrip kwam in de plaats van *Nicky Saxx*, de vervolgstrip van Minck Oosterveer en Willem Ritstier. Waarom? Dilys en Fré weten er het fijne niet van. Misschien was de tijd rijp. Na het succes van *Sex and the City* en *Desperate Housewives*

LINKSBOVEN - Illustratie van Ank, één van de dertigers uit *5x30+*.

BOVEN - Noor, het alter ego van Dilys in *5x30+*.

ONDER - Dertiger Ank.

GEHEEL ONDER - Een *5x30+*-stripje over een alcoholcontrole dat de krant niet haalde.

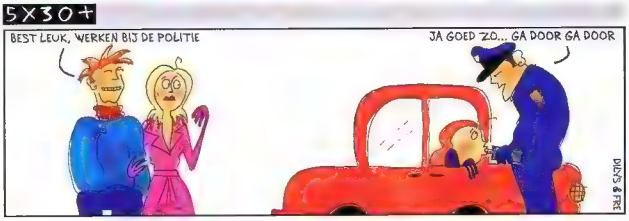

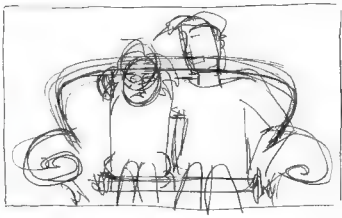

schrikkelijk uit. Dilys als een kakkineuze barbiepop, ik als een tiener met vieze opgepofte tietjes. En dan heel dicht bij die Italiaan. Als ik die foto pak, moeten we alle twee keihard lachen omdat het er niet uitziet.'

Grenzen

Zeventig procent van de lezers van *De Telegraaf* vond *5x30+* leuk, bleek uit lezersonderzoek. In de grootste krant van Nederland staan geeft een tevreden gevoel. Fré: 'Je krijgt toch de kans iets van je gedachtewereld over te brengen op een grote groep mensen.' Soms zien ze dat iemand in een café het stripje leest, of maakt de sigarenboer een opmerking.

Fré: 'Ik liet een deuk uit mijn auto halen. 'Die strip dat is wel lachen, ja. Ik begrijp mijn vrouw nu ook een stuk beter', zei de garagehouder.'

Een enkele keer zijn lezers boos. Na een 'Godsallejezus' waren veel mensen kwaad. Na een stripje over *Down-daten* rolden uit de fax allemaal foto's van jongemannen met Down. Fré: 'De moeders wilden laten zien dat hun zoon niet kwijlde en geen speelgoedautootje vasthield.'

Een *carte blanche* heeft het stripduo niet. Enkele scherpe strips haalden de krant niet. Sommige onderwerpen kunnen echt niet: het koningshuis, religie en politiek. Met de islam kunnen Jong & Frij niet te ver gaan en seksualiteit en erotiek kent grenzen.

'Er zijn marges', zegt Fré. 'Ze zijn streng', beaamt Dilys. Het stripduo begrijpt wel dat niet alles kan. Ze staan tenslotte boven *Garfield*. Met hun strip *5x30+* zijn ze aan *De Telegraaf* verbonden. Voor hun meer macabere grappen over gevoelige onderwerpen moeten ze maar een ander medium zoeken, vinden ze. Nu benutten ze de ruimte die de krant ze geeft.

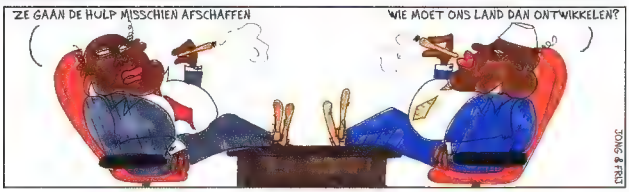

RECHTSBOVEN - Dilys schetst amper en tekent meestal meteen in een lijn. Hier toch een schets van Mees en Tom.

GEHEEL BOVEN - Mees (alias Fré) en Noor (alias Dilys) op de bank met een rode kater (maar dan een andere!).

ERONDER - *Kiki & Knurft*, een kinderstrip met een sfeer van opgroeien in de jaren 1970.

DAARONDER - *Wereldburgers*, een strip voor *IS*, een blad van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

was er plaats voor een vrouwenstrip in de krant.

Single, de dagstrip in *Het Parool* van Hanco Kolk en Peter de Wit, gaat ook over jonge vrouwen. Er zijn duidelijke verschillen in tekenstijl tussen *5x30+* en *Single*. Wellicht is de thematiek van hun strip ook wat breder, menen Fré en Dilys. Fré: 'Bij ons zijn relatieproblematiek, gezinszaken en geworstel met zelfontplooiing belangrijke thema's. Omdat wij – de makers – vrouw zijn, en anders denken, maken we ook een andere strip. Mannen maken ook strips met vrouwen die onzeker zijn over hun lichaam, maar tekenen geen vrouwen die zoals in *Sex and the City* een spiegel pakken om te kijken hoe ze er van onder uitzien.' Mannen en vrouwen gaan ook anders om met zelfspot, denken Dilys en Fré. Vrouwen kunnen keihard om zichzelf lachen. Mannen vinden dat vaak moeilijker. Fré: 'Op kantoor hangt een fotootje van een etentje bij een Italiaanse vriend in de Jordaan. We zien er ver-

Andere tekenaars

Met de stripwereld hebben Jong & Frij niet zoveel. Dilys is ontwerper en illustreert. Fré maakt theater en draait workshops. Strips kennen ze uit de publieksbladen. *Jan, Jans en de kinderen*, al was het maar vanwege de rode kater. Van de vrouwelijke collega's kennen en waarderen ze strips van Barbara Stok en Maaike Hartjes. Dilys kijkt vaak in stripboeken, namen zeggen haar niets, Het gaat haar om de emotie, het gevoel, de sfeer die een mooi beeld oproept. Om *Kabouter Wesley, Fokke & Sukke* en vooral de grappen van Gummbah moet het duo altijd lachen. Fré. 'Eigenlijk vind ik: hoe goorder de strip, hoe leuker. Al die seks

Andere strips

Jong & Frij is meer dan *5x30+*. Sinds kort hebben ze in *De Telegraaf* ook een wekelijkse kinderstrip: *Kiki & Knurft*. De strip heeft de sfeer van opgroeien in de jaren 1970, met de daarbij horende kleuren: rood, oranje en geel. De strip gaat over verwondering en is sprookjesachtig. *Kiki & Knurft* leent zich ook voor een langer verhaal, denken Fre en Dilys.

Wereldburgers maken ze voor *IS*, een maandblad over internationale samenwerking van het ministerie van Buitenlandse Zaken. *IS* is volgens Fre bepaald geen pr-blaadje en ook kritisch op de eigen minister. *Wereldburgers* steekt de draak met de goede bedoelingen van westerlingen die de Derde Wereld willen helpen. De strip kietelt het goede gevoel van de ontwikkelingssamenwerkinglobby.

zit ook in het leven, niet situationeel maar wel in de onderlaag. Dat maakt die strips van Gummbah juist zo grappig.'
Op de vraag hoe er wordt samengewerkt antwoordt Fré: 'Eerst komen het scenario en de tekst. Die maak ik. Dan gaat Dilys tekenen en kleuren.' Dilys: 'Dat doe ik met de hand, met stiften, soms met krijt. Ik plak er ook dingetjes of foto's in. Voor de haren knip ik plaatjes van haren uit tijdschriften.' Daarna plakt Dilys de tekst erin. Het tekenen kost haar drie dagen. De zes strips voor de hele week gaan tegelijk naar de krant.
Fré runt het bedrijf. Ze stelt de contracten op en bezoekt beurzen met het oog op merchandising. Ze krijgt tips van Jean-Marc van Tol van *Fokke & Sukke*. Fré: 'Wij bewaken ons product. Er zijn genoeg syndicaten die zeggen: 'Laat de merchandising maar aan ons over.' Maar daar voelen wij niets voor. Wij willen zelf de keuzes maken.' Dilys: 'Als er een servies komt, prima. Dat moet dan wel onze uitstraling hebben, het moet passen bij onze humor.'

erik.van.der.hoeven@stripschrift.nl

[BITS & PIECES → GERUISLOOS]

Stripdagen Haarlem is wat mij betreft geruisloos voorbijgegaan. Helemaal niets van gemerkt. Nu ben ik niet zo'n fan van uitsen galerieën bezoeken, maar toch. Half juni maar eens gaan vragen wanneer ze plaats zouden vinden. Bleek ik een week te laat.
Hoe kan dat nou, dacht ik. Meestal valt er wel een programmaboekje op de mat. Of mailt er iemand 'Kom jij ook naar de beurs?' Dit jaar: niets. Een dodelijke stilte als in een zondagse kunstwinkel. Bellen dan maar.
'Hai Don, Bits hier. Heb jij iets van die dagen in Haarlem gehoord. Boekje vooraf of zo?'
'Man, schei uit. Ik had voor €2750 een hele pagina van mijn stripboekenstandje genomen. Hebben ze het programmaboek nooit verspreid. Twee of drie naar de vijver. Lagen zondag alle twintigduizend in de vuilcontainer achter de beurs.'
'Kan me dat niet voorstellen, zulke goede organisatie', stookte ik een beetje.
Alsof er aan de andere kant van de lijn een gorilla losbarstte, schreeuwde Don: 'Niemand heeft iets van tevoren ontvangen. Dat boek was veel te laat klaar. Op zondag lagen ze er op stapels niks te doen. Ze hebben sinds aan ons boekjesverkopers, die galeriefreaks. Als ik een auteur meeneem zie ik mijn [illegible] nergens terug. Dat beloofde niet veel goeds [illegible] de rest van het telefoongesprek.
'Don, heb je dan we[illegible]om ik niet.
'Nee, niemand kon die beurs vinden. Er stond binnen de enkele weg[illegible] Haarlem als dood.'
'Heeft iemand soms een [illegible] aan [illegible]'
'Nee, volgens mij willen die cultureleriken wel mijn centen opmaken, maar de stripboekjes worden alsof het vieze boekjes zijn gemeten als de pest. Kennelijk minderwaardig. Maar wel mijn ruil [illegible] dat lijkt een vorm van strip-prostitutie.
'Je bent zo te horen bel[illegible] je als gezond, dus de ik hem nog wat verder.
'Joh, als je die website [illegible] dan zie je dat de helft van de nuttige informatie gewoon wordt weggelaten. Ze weten het wel, maar doen er gewoon niets mee.
'Als ik het dus goed begrijp, wil hoor wel de centen, maar verder wil men ook zo veel mogelijk van de dingen die het voor hoofd. Waar kennen we dat voor? Maar vraag ik me af, wat moet je dan bij een zichzelf als hoogwaardig cultuurgenootschap efficiërend geheel met een Willy Vandersteenprijs. Als er iets *middle-of-the-road* met een hoog braindeadgehalte was, [illegible] toch wel Suske en Wiske. Maar wie [illegible] ding, wat [illegible] de pocket.
'Met of zonder culturele betekenis. En dat naast een VPRO-aanmoedigingsprijs. In dat samenraapsel van sponsors kan ik geen eenheid ontdekken. Hooguit de gemeenschappelijke bankrekening. Graaien bij wie muntjes geeft.
'Achteraf las ik in zo'n overtollig programmaboek dat Oost-Europa centraal stond. Maar mensen als Rosinski waren nergens te bekennen in de line-up. Wel enkele onbekende potloodkampioenen uit het Tatra-gebergte en ongetwijfeld Bulgarije. Vraag je ze hier, dan mag jij naar daar. Zo is het nog altijd. En als je van zover komt, dan mag je natuurlijk met zonder prijs naar huis. De jaren 1970 zijn weer springlevend. 'Linkse praat, rechtse handjes', heette het toen. Het heet nu ongetwijfeld anders, maar het effect is hetzelfde.

ben.bits@stripschrift.nl

OUDHEIDSTRIP KAN ZICH METEN MET ALEX

Uit het niets verscheen bij uitgeverij Silvester een ouderwetse oudheidstrip van Nederlandse makelij: *Auguria* van **Peter Nuyten**. Deze illustrator stuurde een aantal strippagina's van zijn avontuurlijke uitwerking van de Bataafse opstand op naar Silvester. De uitgeverij hapte meteen toe en het resultaat is een historische *one-shot* met als extraatjes een katern met schetsen en achtergrondinformatie.

Nuyten, die van 1988 tot 1992 aan de HKA grafische vormgeving en illustratie heeft gestudeerd, werkt als freelance tekenaar voor vooral educatieve en historische uitgaven. Maar hij heeft stripervaring. Midden jaren 1990 heeft hij nog een tijdje gewerkt bij studio *Iris*, waaraan ook Mark Retera verbonden was. En sinds juli 1999 werkt hij mee aan *Jan, Jans en de kinderen* (met name het inktwerk).

In *Auguria*, dat 'voortekenen' betekent (voor een voorspelling, gedaan door een augur, een zienerij, draait het om de muiterij onder de Bataafse eenheden onder leiding van Julius Civilis, Bataafse commandant in het Rijnland, in 69 na Christus. Nuyten werkt dit gegeven uit tegen de achtergrond van een Romeinse machtstrijd tussen Vespasianus en Aulus Vitellius. Hierin speelt Civilis met zijn (politiek gedreven) opstand een sleutelrol.

Het tekenwerk van Nuyten ziet er voor een officieel debuut puik uit. Hij weet een spannend verhaal uit te werken dat minpunt zijn de lange tekstblokken in het laatste deel van de strip. Daar had een redacteur van de uitgeverij toch het mes in moeten zetten.

Desalniettemin is het een aangename verrassing dat een Nederlandse tekenaar de moeite neemt een serieuze historische strip te maken over een episode uit onze vaderlandse geschiedenis. Dat smaakt naar meer. Hopelijk vindt Nuyten nog een keer de tijd om zo'n exercitie uit te voeren. RS

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

!!!!! grote klasse!
!!!! kopen!
!!! middenmoot
!! mwâh
! kastvulling
... door 't putje

Auguria

Nuyten
Silvester 2010
ISBN 978-90-5885-511-4
Prijs €16,95
72 pagina's
Kleur (hk)

Echt gebeurd is geen excuus

Bijgedachten is een opvallend stripdebuut van de Zweedse schilder en illustrator **Niklas Asker** (1979). Hij vertelt het verhaal van fotograaf John die op het vliegveld Stansted Airfort bij Londen een korte vluchtige ontmoeting heeft met de schrijfster Jess. Als hij een foto van haar maakt raken ze kort met elkaar in gesprek. Jess, die kampt met een *writers block*, is op het vliegveld om haar vriendin en minnares Chloe op te halen, waarmee ze een stroeve lesbische relatie onderhoudt. John is van plan naar New York te gaan om zijn eveneens moeizame verhouding met Sofia te ontvluchten. De vlucht van het vliegtuig waar beiden op blijken te wachten blijkt geschrapt en ieder gaat zijns weegs: Jess naar huis om te wachten op haar vriendin die een latere vlucht zal proberen te boeken, John terug naar een hotelkamer in Londen. Tot zover een voor velen herkenbaar thema, maar als de lezer daarna meer over de hoofdpersonen te weten komt, neemt het verhaal een andere wending waarbij werkelijkheid en fictie geraffineerd door elkaar heen gaan lopen. Hoe dit gecondenseerde verhaal precies in elkaar steekt, wordt voor de lezer echter niet duidelijk, en dat is ook de bedoeling van deze intrigerende geschiedenis. Er is geen eenduidige waarheid, lijkt Asker ons te willen vertellen door de realiteit inventief te vervlechten met herinneringen, wensen en dromen, waarbij hij de lezer onder meer door verschillende soorten van kadrering hints geeft.

Opmerkelijk is de vertaling van de oorspronkelijke titel *Second Thoughts*: gezien het verloop van het verhaal had *Bij nader inzien* een veel betere keus geweest.

Voordat hij in 2001 de Comics Art School in Malmö bezocht, bekwaamde Niklas Asker zich in Örebro in het schilderen. Hij maakte onder meer illustraties voor Ikea en een aantal Zweedse kranten. In *Bijgedachten* is de sfeer van het grootstedelijke leven fraai in beeld gebracht, in een realistische, fotografische stijl met sterke zwart/wit tegenstellingen. Een veelbelovend debuut. DR

Bijgedachten

Asker
Sherpa, 2010
ISBN 978-90-6968-013-0
Prijs €9,95
80 pagina's
Zwart/wit (sk)

Eerste indruk is niet maatgevend

Don't judge a book by its cover. Want de voorkant van *Witte Termiet* is nietszeggend; een gespierde pornoactrice kijkt je recht aan. De eerste zes bladzijden denk je nog dat ze ontsnapt is aan haar pooierboys, pas op de laatste bladzijde komt ze weer terug. Daar tussenin ontvouwt het verhaal zich in een flashback. Dan wordt ons duidelijk dat we te maken hebben met een sciencefictionverhaal dat elementen bevat uit series en films die we de afgelopen 20 jaar al zo vaak hebben gezien. De strip weet toch meteen te boeien want wordt heel filmisch gebracht. Mooie shots, knappe en originele perspectieven, goede overgang van kaders en geweldige spanningsbogen. Bovendien zijn de gezichtsuitdrukkingen meesterlijk en de inkleuring voortreffelijk.

Witte Termiet 1: Wedergeboorte

Bianchini & Santucci & Evangelisti
L 2010
ISBN 978-90-245-3489-0
Prijs €8,90
64 pagina's
Kleur (sk)

In het kort gaat de strip over twee volkeren op een planeet, de woestijnmensen (Geosiers) en de oceaanmensen (Nautielen), die ogenschijnlijk een wapenstilstand hebben gesloten. Het oceaanvolk krijgt te maken met een dodelijke ziekte en moet op zoek een middel om de ziekte te bestrijden.
Liefhebbers van onder andere *Storm, Den, Megalex* en *De Metabaronnen* mogen deze albums niet laten liggen! Delen 2 en 3 zullen dit jaar nog verschijnen. Misschien gevolgd door een vierde deel. MvM

Aardige grappen voor een jonger publiek

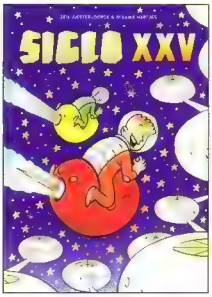

Siglo XXV (vertaald: 25e eeuw) is een ruimtestation gelegen tussen de planeten Saturnus en Uranus. Het wordt bewoond door verschillende wezens van omringende planeten. Hoofdpersonage Toby verhuist met zijn familie (vader, moeder, opa en hond Cyber) van de Aarde (te druk!) naar dit ruimtestation. De korte eenpagina-grappen beginnen ook bij het vertrek van de familie. De combinatie **Ben Westervoorde** (tekst en tekeningen) en **Maaike Hartjes** (tekst) levert frisse en soms wat voor de hand liggende humor op. Dat is geen belemmering daar de strip ook duidelijk voor een jonger publiek gemaakt is. De stripjes verschenen eerder in *National Geographic Junior* wat meteen het grappig wetenschappelijke podium verklaart. Waarschijnlijk heeft het koppel lang zitten twijfelen tussen de naam van het station want op de eerste twee pagina's wordt ook melding gemaakt van stationsnaam Siglo XXX De pagina's worden overigens steevast vooraf gegaan door een logboektekst waarin Toby de lezer in de juiste setting brengt. TdK

Siglo XXV

Westervoorde & Hartjes
Silvester 2010
ISBN 978-90-5885-486-5
Prijs €8,95
48 pagina's
Kleur (sk)

[DE BOVENTOON]

Barre tocht fraai verbeeld

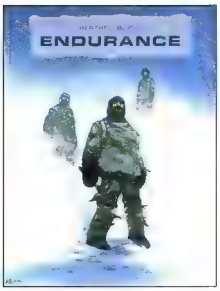

Endurance

Bertha & Boidin
Silvester 2010
ISBN 978-90-5085-436-0
Prijs €15,95
136 pagina's
Kleur (hk)

Om aan te tonen dat hij niet onder doet voor Robert Falcon Scott en omdat de Noordpool al genoeg in beeld is gebracht, neemt Sir Ernest Shackleton het initiatief een expeditie op te tuigen die het Antarctische continent dwars moet oversteken. Na een vol jaar bezig te zijn geweest met het werven van fondsen en het samenstellen van een geschikte bemanning – dit laatste is raak in beeld gebracht – kiest de Endurance, kort na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog, het ruime sop.

Door het barre weer mislukt de tocht volledig, de Endurance wordt door het pakijs vermorzeld en de bemanning krijgt het zwaar te verduren. Shackleton laat het leeuwendeel van zijn mensen achter op een eiland en vertrekt met vier man om hulp te zoeken. Ondanks hachelijke belevenissen ter zee en te land lukt dat wonderwel, iedereen heeft de ontberingen doorstaan en er is steeds voldoende te eten, al gaat dit laatste ten koste van veel zeerobben en pinguïns. De slachtpartij op pagina 93 stemt niet tot vrolijkheid.

Pascal Bertho zorgt voor een uitstekend scenario en **Marc-Antoine Boidin** laat zijn kleuren meevariëren met de enscenering. De barre overlevingstocht van Shackleton is door uitgeverij Silvester in een mooi handzaam formaat uitgebracht. BP

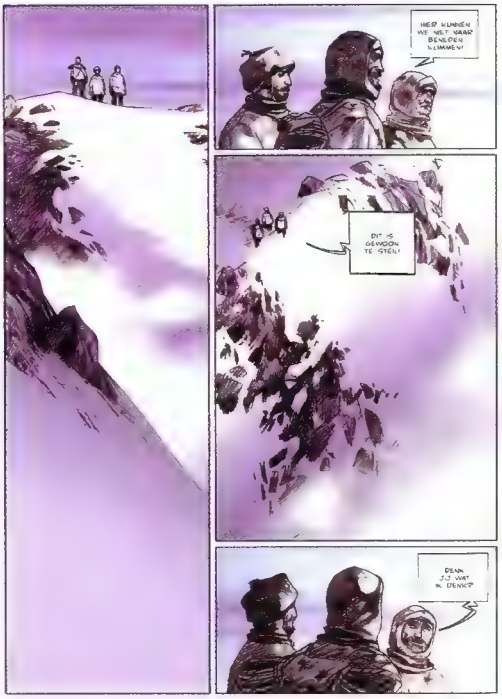

Otto: Nonchalangelo

Brønserud
Zone 5300/ Rotown Magic
2010
ISBN 978-94-90362-03-4
Prijs €7,50
96 pagina's
Zwart/wit (sk)

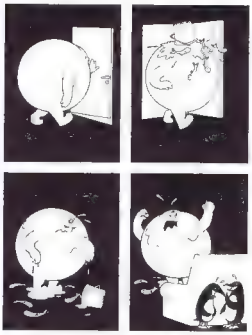

Eenzame palindroom verstript

De Deen **Anders Brønserud** is sinds de jaren 1980 actief als tekenaar en lid van Gimle, de grootste tekenstudio van Kopenhagen. Het meeste succes heeft hij met zijn woordloze humorstrip *Otto*, waarvan in Denemarken al een aantal boekjes is verschenen. Sinds 2008 staat de strip in *Zone 5300*. Nu is er dan met *Nonchalangelo* zijn Nederlands debuut, een uitgave van Zone 5300 en Stichting Rotown Magic in een internationale co-productie. Otto, aangekondigd als het meest eenzame palindroom ter wereld, is een kogelrond, meelijwekkend mannetje dat steeds allerlei absurde voorvallen meemaakt. De strip kent een strakke opzet van vier evengrote zwart/wit-plaatjes. Meer heeft Brønserud niet nodig om zijn grap te vertellen. Hij past met *Otto* in een traditie van humoristische pantomimestrips, en weet er met verrassende grappen en grafische vondsten een verfrissende invulling aan te geven. RS

[EN VERDER]

De aantekeningen van Darwin deel 1: Het oog van de Kelten (Ocana/ Runberg, Lombard). Charles Darwin wordt door de Britse regering verzocht een reeks moorden onder arbeiders, die werken aan een nieuwe spoorlijn in Yorkshire, op te helderen. Hij ontpopt zich als een hoerentoper, een vechtersbaas en een zuiplap. Niets menselijks is hem vreemd. RB

Arman & Ilva 4: Een robot is ook maar een mens (Thé/Hartog van Banda, Sherpa). Prachtige reeks van Sherpa. Met bij dit deel een voorwoord van Jan Kruis en opnieuw interessante in- en uitleidingen. Voorafgaand aan het 4e verhaal (uit 1970) staan korte introducties van de drie eerste verhalen. Service van de zaak, omdat de boekuitgaven hiervan onzeker waren geworden. Sherpa kon de originele stroken niet vinden. Maar die schijnen ondertussen alsnog opgedoken te zijn. RS

Arq 13: Detectives (Andreas, Sherpa). Met dit deel is de laatste cyclus van zes boeken gestart. En wederom in een nieuw vormgegeven jasje. Wel gelukkig in het vertrouwde zwart/wit van Andreas. Een must voor de liefhebber van Andreas, een *crime* voor elke boekenkast. TdK

Autobio 2 (Pedrosa, Glad IJs). Ecologisch getinte humor van Cyril Pedrosa. Het familieleven en zijn vriendenkring vormen zijn inspiratiebronnen. RS

Black Crow 2: De vervloekte schat (Delitte, Glénat). Glénat heeft aan Delitte een goede huistekenaar. Dit keer een vlotte piratenstrip met achterin een uitscheurbare poster van het piratenschip. Rustig laten zitten! TdK

Het bloed van de Porphyres 4: Hermine (Parnotte/Balac, Dargaud). Afsluiting van de eerste cyclus van het avonturenverhaal bij de Bretonse kust. Jutters, misdaad, scheepswrakken, vervloekingen, enge grotten, verwisselde kinderen, (liefdes)wraak, hebberigheid. Fraai getekend. DR

Bob Morane 46: De tanden van de tijger 2 (Coria/Vernes). Henri Vernes (1918) weet niet van ophouden en blijft scenario's schrijven voor zijn held. Deel 50 is zeker haalbaar. RS

Boboland 2: Global Boboland (Dupuy/Berberian, Glad IJs). Cynische sociologische verkenningen over hippe trendvolgers en nietsontziende regelaars die overal geld aan weten te verdienen. DR

Boerke 6: De zoon van (De Poortere, Oog & Blik/Bezige Bij). Onder het motto *'Ein Volk, ein Reich, zwei Führer'* blijkt Boerke een klunzige zoon van Hitler te zijn in dit eerste album waarin

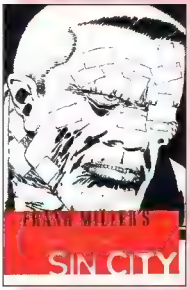

Een harde, maar eerlijke loebas in een harde wereld

Als je de 'film noir' vermenigvuldigt met de 'hard-boiled detective' en je doet er nog een flinke scheut Franse 'serie noir' bij dan krijg je de 'strip noir'. Gooi daar nòg wat geweld, corruptie en rauwe seks bij, en blus het af met lust, perversie en een handje menselijke zwakheden. Als slagroom op de taart wat sarcasme. Dan krijg je **Frank Millers** *Sin City*, waarvan nu eindelijk – na 18 jaar – bij uitgeverij De Vliegende Hollander een Nederlandse vertaling te krijgen is van zijn debuut *The Hard Goodbye*.

In dit liefdesverhaal wordt de onaantrekkelijke, intellectueel enigszins gehandicapte, maar principiële en op zijn manier integere loebas Marv (volgens Frank Miller zelf *'Conan in a trench coat'*) de moord op zijn liefje Goldie in de schoenen geschoven. Marv, een bonk spieren zonder vrees, onderzoekt de zaak op zijn niets en niemand ontziende manier. Hij overtuigt de aanvankelijk wraakzuchtige tweelingzus van Goldie, Wendy, van zijn onschuld en vindt de perverse moordenaars die hij doodmartelt. (Marv: 'De hel waar ik hem heenstuur is hemels vergeleken met wat ik hem aandeed.')

Dan wordt Marv neergeschoten. Hij overleeft wonder boven wonder, maar het ziet er zeer slecht voor hem uit nadat hij onder druk – de dreiging dat zijn moeder vermoord zal worden – een papier ondertekent waarin hij bekent zo'n beetje schuldig te zijn aan alle rottigheid die er de laatste tijd in de zondige stad Basin City, het toneel van de stripserie, heeft plaatsgevonden. Frank Miller, die eerder Batman deed herleven *(The Dark Knight Returns)* gebruikt in *Sin City* een bijzondere grafische stijl waarin zwart en wit een spijkerharde belichting suggereren, geheel in pas met het meedogenloze verhaal.

In 2005 is de stripserie *Sin City* verfilmd. Marv werd gespeeld door Mickey Rourke. Rourke, toch bepaald geen 'gladde' jongen, bracht uren bij de make-up door om enigszins 'realistisch' als de ruwe bolster met de blanke pit over te komen. DR

Sin City 1: Een wreed vaarwel

Miller
Vliegende Hollander 2009
ISBN 978-90-495-0438-6
Prijs € 18,95
208 pagina's
Zwart/wit (sk)

De Poortere zijn bekendste creatie een afgerond avontuur laat beleven. Bizar, hilarisch, tragisch en soms wat ongemakkelijke oorlogshumor. Inclusief varianten op *Waar is Wally*-zoekplaten. RS

Canardo 19: De asbestemming (Sokal, Casterman). Canardo begeleidt een tweeling wiens maffiavader is overleden. De simpele opdracht om zijn as uit te strooien blijkt niet zo eenvoudig als het lijkt. Weer een heerlijke aflevering uit deze van constant hoog niveau blijvende reeks. TdK

Caroline Baldwin 14: Free Tibet (Taymans, Casterman). Een vriendin van Caroline wil aan de vooravond van de Olympische Spelen in Peking een Tibetaanse vlag op de Mount Everest planten. Geen goed idee, vinden de Chinezen. BP

Cartoonblogboek (Diverse auteurs, Xtra). Bundel van een jonge generatie cartoonisten die zich aanvankelijk op het internet presenteerden via *cartoon.blog.nl*. Kito, Guur, Argibald, Danibal, De rustende jager, Humordenar, Aaargh, Bandirah, Roland Conté, Harry Gijsberts en Hallie Lama. Met Gummbah als lichtend voorbeeld. Elke auteur wordt ingeleid met een kort interview. RS

ADVERTENTIE

PETER DE WIT
POLDERBURKA'S
NIEUWE AVONTUREN VAN
DE POPULAIRE BURKA BABES

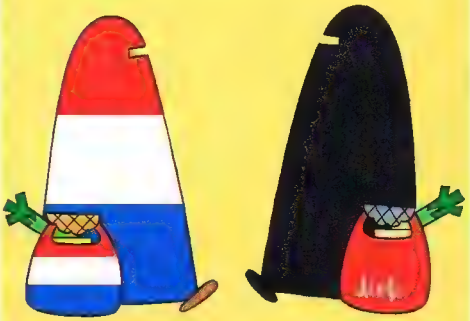

In de boek- en stripwinkel € 9,90
www.deharmonie.nl

ADVERTENTIE

KAMAGURKA
BASSIE & MONDRIAAN

GEBONDEN UITGAVE MET
DE BESTE TEKENINGEN IN KLEUR
In de boekhandel € 17,50
www.deharmonie.nl

[DE BOVENTOON]

Jazz-strip als genre

Playin'/Smilin'/ Fightin'/Cookin'

Paquet/Gilliom/ Vendaux/Daniel Bries 2010
ISBN 978-90-76708-97-3
Prijs €19,50
68 pagina's
Zwart/wit met steunkleur (sk)

Dat de Belgische tekenaar **Philip Paquet** een liefhebber van jazzmuziek is, bleek al uit zijn eerste strips *Louis Armstrong* en *Snapshots*. Daarin weet hij de creatieve en inspirerende, maar ook harde wereld van de jazz sfeervol in melancholische beelden neer te zetten. Deze lijn zet hij voort met het bij Bries uitgekomen, prachtig vormgegeven *Playin'/Smilin'/ Fightin'/Cookin'*. Het album ziet er niet uit als een stripboek, maar als een ouderwets jazz-muziekalbum. De lezer wordt getrakteerd op een kwartet korte stripverhalen die, als ware het single-grammofoonplaten, ingestoken zijn in een dubbel-ep (ep staat voor *extended play*, waarbij de single niet op 45- maar op 33 1/3-toeren moest worden afgespeeld om de speelduur te verlengen). De strips, niet alleen geschreven door Paquet maar ook met tekstbijdragen van **Gilliom**, **Tim Vendaux** en **Stéphane Daniel**, verhalen over al dan niet fictieve muzikantengeschiedenissen. Goedkoop om te maken zal het niet zijn geweest, maar er was productiesteun van het Vlaams Fonds voor de Letteren. Paquet is niet de enige striptekenaar die zich laat inspireren door de jazz. Vooral in Frankrijk zijn er al diverse albums, al dan niet in combinatie met een jazz-cd, verschenen. Maar zijn volharding in het blijven maken van jazz-strips maakt hem wel een wegbereider van wat langzamerhand als een apart genre kan worden beschouwd. RS

JAMES EN HEREN, BUD POWELL!
BUD PO-WELL!
HEY BUD!
KOMAAN, MAN, ZE ZIJN ER EINDELIJK!
NET OP TIJD VOOR DE SHOW ...
DIEEZ, BIRD
ZWART
KKKRRR
WAT HEB JE JAAR! EEN PLASTIC SPEEL-GOEDJE?
WEES BLIJ DAT HIJ IETS HEEFT OM OP TE SPELEN!
EEN PLASTIC TOETER... DIT WORDT HET SLECHTSTE OPTREDEN
OOIT
LETS PLAY!

Serieus, luchtig en zeer leesbaar debuut

Ik, God & mijn oma

Kuyvenhoven
Catullus 2010
ISBN 978-90-78753-37-7
Prijs €11,95
104 pagina's
Zwart/wit

Ik, God & mijn oma is het autobiografische debuut van **Edith Kuyvenhoven**. Kuyvenhoven (1977) studeerde Grafische Vormgeving aan de Gerrit Rietveld Academie en werkte onder andere voor het tijdschrift *Lover* en voor *Volkskrant Banen*. Voor *Ik, God & mijn oma* ontving zij een beurs van het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst.

Deze grafische roman vertelt over de onzekerheid van een jonge vrouw in verhouding tot het rotsvaste geloof van haar oma. Edith en haar zus gaan nog één keer bij hun oma op bezoek in het oude huis waar ze als kind vroeger vaak kwamen.

Hun oma behoort tot de categorie die iedereen wel kent of heeft. Hergebruikte theebuiltjes, koekjes ver over de datum en vooral niets weggooien. Oma is vaste klant bij de Kringloopwinkel, waar allerlei kledingstukken en met name tweedehands brillen worden aangeschaft. Ook zamelt ze kleding in voor de Derde Wereld en daar zit ook nog wel eens wat bij. Het verhaal van het laatste bezoek bij oma thuis en de eerste kennismaking met haar nieuwe woning is een vloeiende overgang van heden en verleden.

De naïeve tekenstijl en de luchtige manier waarop zware vragen over de zin van het bestaan aan de orde worden gesteld, maken van *Ik, God & mijn oma* een serieus maar zeer leesbaar debuut.

BP

[EN VERDER]

Cassio 4: Het laatste bloed (Reculé/Desberg, Lombard). Met dit deel eindigt de eerste cyclus over het complot voor de moord op Cassio. Spannende oudheidstrip met verbanden naar het heden RS

Dodenwake (Lereculey/Muller, Silvester). Lereculey voorziet in een mooie tekenstijl een wat mager verhaal van plaatjes. De opgevoerde bloeddorstige heks is vooral geloofwaardig door haar uiterlijk. TdK

De druïden 4: De kring der reuzen (Lamontagne/Istin/Jigourel, Daedalus). We treffen een hoop enge mensen in deze gewelddadige strip waar de personages pas later op de achtergrondplaat lijken geplakt. Het verhaal is net een tikje te zweverig om echt pakkend te worden. TdK

De gemuteerde levensgids (Kito, Xtra). Gebundelde cartoons die eerder in *NRC Next*, *Zone 5300* en *Rotterdamse Straatkrant* verschenen. Hoog lachgehalte. DR

Hercules 1: De Thracische oorlogen 1 (Wijaya/Moore, Dark Dragon Books). Admira Wijaya voorziet de op Tarzan gelijkende Hercules van een tamelijk eendimensionale uitstraling. Aardige heldenstrip met een constante stem op de achtergrond die ons het verhaal vertelt. Het niveau van *Conan* wordt echter niet gehaald. TdK

Hunker bunker 2: Blijven oefenen, schat! (Reinhart, Bries). Sympathieke autobio-opvoedstrip over Reinhart Croon als jonge vader van een tweeling.

In mijn ogen (Vivès, Casterman). Scènes uit een relatie van een jonge vrouw met de onbekend blijvende hoofdpersoon, gezien door zijn ogen en getekend met kleurpotlood. Interessant experiment, perspectief is eerder in *film noir*-films toegepast. DR

I.R.S. – All Watcher 3: Petra (Queireix/Desberg, Lombard). Alain Queireix tekent een strakke aflevering in deze onderhoudende reeks. Dit keer draait het om huurmoordenaar Petra Göre. TdK

Jaren van de olifant 2: De leveling (Linthout, Catullus). Karel Germonprez zit sinds de dood van zijn zoon dikwijls op een bankje in het park om na te denken. 'Omgaan met verdriet, de mensen hebben nog niets bijgeleerd.' Op een dag krijgt hij gezelschap van verpleegster Florentine ('Flo'). Een sober geschetste roerende geschiedenis. BP

De Katamarom 40: De verstekelingen (Gos/Walt, Glénat). Aantrekkelijke kinderserie van Vader (Gos) en zoon Goossens (Walt), waarin de aardse en de buitenaardse wereld

Blind kopen

Vlaanderen
Alcanta & Vallée
Lumberé 2009
ISBN 978-90-
56
Prijs € 14,9
48 pagina's
Kleur (sk)

[illegible] Alcanta en Vallée [illegible] Lumberé [illegible] 48 pagina's Kleur (sk)

[illegible] Alcanta [illegible] Vallée [illegible] Lumberé [illegible] 48 pagina's [illegible]

[DE BOVENTOON]

Ik verstrip, dus ik besta

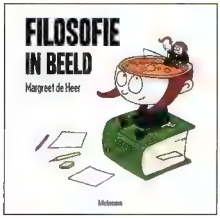

Filosofie in beeld

De Heer
Meinema 2010
ISBN 978-90-211-4258-6
Prijs €16,50
128 pagina's
Kleur (sk)

Er zijn wetenschappers die beweren dat wijsbegeerte, de natuurlijke behoefte om alles te weten, een drift is die gecultiveerd kan worden. Daarmee schuur je langs de rafelranden van de emotie en wordt de ratio verwaarloosd. In feite is filosofie: de tijd nemen om te reflecteren over de coherentie van de dingen, de consistentie van woorden en de richting van daden.

Zo wil **Margreet de Heer** de wereld in haar tekeningen tegemoet treden. Op eigenzinnige wijze, *tongue in cheek*, laat zij haar alter ego de canon van de Westerse Filosofie duiden. Ze stelt zichzelf daarbij vragen, geeft commentaar en laat zich inspireren door haar familiekring.

Gedwongen door de beperkte omvang van dit project heeft zij een selectie gemaakt van de in haar beleving voornaamste wijsgeren. Ze begint met de bakermat van de wijsbegeerte, het Oude Griekenland. Socrates wandelt over de markt in Athene en stelt voortdurend lastige vragen aan zijn medeburgers, die opgelucht ademhalen als zijn stem is gesmoord na het drinken uit de gifbeker. Zijn leerling Plato heeft de dialogen, die Socrates met zijn vriendenkring voerde, gebundeld. Zelf is Plato met name door de allegorie van de grot bekend geworden. Na Aristoteles springt De Heer naar de vroege en late Middeleeuwen. Augustinus en Thomas van Aquino bezagen het universum in relatie tot het Christendom. Met Descartes' *Cogito ergo sum* – ik denk dus ik besta – komt de nieuwe tijd in beeld. Haar persoonlijke filosofieën worden uitgedragen door George Carlin, Friedrich Nietzsche en George Steiner.

AUGUSTINUS' FILOSOFIE / THEOLOGIE
FILOSOFIE EN THEOLOGIE ZIJN VOOR MIJ HETZELFDE
TOEN IK NOG JONG EN LOSBANDIG WAS, WAS IK AANHANGER VAN HET MANICHEISME ...
DEZE RELIGIE LEERT DAT HET KWAAD ECHT BESTAAT, NET ALS HET GOEDE, EN STEEDS PROBEERT DE MENS TE VERLEIDEN
HÉ VERDORIE WAT DOE IK NU ?
DAAR HEEFT HET KWAAD MIJ TOCH MAAR WEER MOOI TE PAKKEN ... '
IK BID MAAR TOT GOD DAT HIJ MIJ KUIS EN REIN MAAKT
MAAR NU NOG NIET '
MAAR TOEN GING IK PLATO LEZEN
HET KWAAD IS GEEN ZELFSTANDIGE ENTITEIT, MAAR EEN AFWEZIGHEID VAN HET GOEDE, HET KWAAD IN DE WERELD GESCHIEDT DOORDAT WE ONZE WIL VERKEERD GEBRUIKEN ..
MAAR . DAN BEN IK DUS VERANTWOORDELIJK VOOR MIJN ZONDEN . '
HÉ, WAT DOE JE ...?

Als zij de balans opmaakt over de werkelijkheid is haar conclusie dat uiteindelijk een ieder zijn eigen individuele beleving van de werkelijkheid ervaart.

De krachtige karikaturale tekenstijl, de pittige teksten, de relativerende humoristische wijze van kijken naar de omgeving en de interactie met haar geliefden maken dit stripalbum tot een must voor een ieder die zijn klassieken weer wil laten herleven. RB

Angstaanjagend werk over totalitarisme is mijlpaal

Deze grafische roman is opgebouwd uit drie verhalen, waarin de vileine hoofdpersoon wordt neergezet in zijn wereld, een apocalyptisch Engeland, dat na een beperkte kernoorlog geïsoleerd leeft van andere naties. Het land gaat gebukt onder een fascistisch bewind.

In het tweede verhaal worden de karakters van de bijfiguren geanalyseerd.

Het derde deel laat de afzonderlijke verhaallijnen weer tezamen komen, culminerend in een catastrofe voor de onderdrukkers.

Een man, die zich V noemt, komt in opstand tegen het regime. Door zich te vermommen in een lange mantel, met een pruik en een spierwit eeuwig glimlachend masker jaagt hij de machthebbers de stuipen op het lijf. Met zijn maskerade refereert hij aan Guy Fawkes, die op 5 november 1605 het Engelse parlement wilde opblazen. V is zich bewust van zijn missie: het omverwerpen van het verfoeilijke regime, waarvan hij zelf het slachtoffer was geworden.

In een concentratiekamp hebben beulen hem misbruikt voor psychische experimenten. Systematisch neemt hij meedogenloos wraak op zijn kwelgeesten van weleer. Tijdens zijn terroristische tocht, zoekend naar genoegdoening, wordt deze antiheld vergezeld door een jonge vrouw, die hij heeft gered uit de klauwen van de Geheime Politie. In zijn verhouding tot deze vrouw is geen

[EN VERDER]

Oktoknopie 6: Viert feest (Gleever, Silvester). Het blijft zonde dat *Taptoe* deze leuke kinderstrip in 2009 na 24 jaar heeft stopgezet. In dit deel staan de laatste stroken, met een informatieve inleiding. RS

Op zoek naar de tijdvogel – Voor de zoektocht 3: De weg van de jager (Malié/Le Tendre/Loisel, Dargaud). Hoofdrolspeler Bolster wordt geconfronteerd met onbereikbaar geachte De Jager. Die heeft iets anders voor hem in petto. Goed verteerbaar verhaal waarin het hakwerk niet wordt geschuwd. TdK

De piraten van Barataria 2: Cartagena (Bonnet/Bourgne, Glénat). Lekker, eindelijk weer een piratenstrip die meer laat zien dan gevechten op zee en eenbenige piraten met een papegaai op de schouder. Bourgne heeft goed van eerdere ervaringen met *Roodbaard* geleerd. TdK

Prins Valiant 2: Jaargang 1938 (Foster, Silvester). Het tweede verschijningsjaar van deze even klassieke als onverslijtbare reeks. Volgens de rugtekst heet de serie Prince Valiant. De pagina's zijn doorgenummerd, deel twee begint dus met pagina 47. BP

Ravian 21: De tijdopener (Mézières/Christin, Dargaud). In dit laatste album uit de reguliere reeks breien de auteurs een punt aan het epos over Ravian. Daarbij passeren vele bijfiguren uit de voorbijgaande albums de revue. Een fraai, maar overvol slotakkoord. RS

Rik Ringers 77: Hier 77! (Tibet/Duchâteau, Lombard). De laatste reguliere aflevering van deze serie. De naamgeving van dit deel kan geen toeval zijn. Rik was immers één van de favoriete helden van de *Kuifje*-lezers van 7 tot 77 jaar. BP

Robert E. Howard Collectie 7: Conan 4: De god in de schaal (Busiek/Nord/Stewart, Dark Dragon Books). Deze verzorgde hardcoveruitvoering met de vergrote weergave van de platen en allerlei extra's is een aanrader voor de fans van dit genre. In de VS is deze *Conan*-serie dan ook terecht onderscheiden met twee Eisner Awards en één Eagle Award. BP

Single 9: Trio (Kolk/De Wit, Harmonie). Fatima, Nienke en Stella gaan in deze 88 pagina's dikke bundel onverdroten door met hun zoektocht naar de ware. Variaties op een stereotiep thema, maar het auteursduo is in deze editie uitstekend in vorm. BP

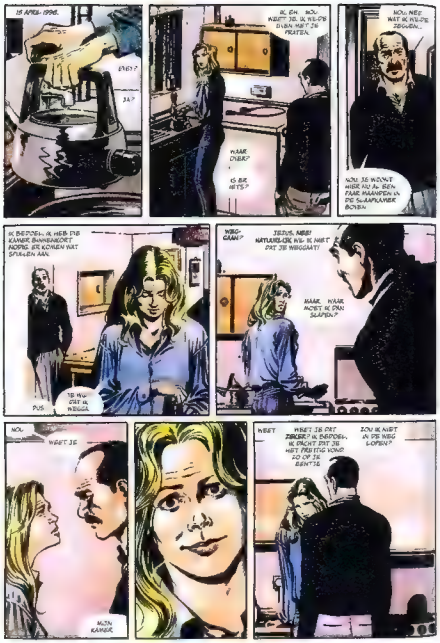

ruimte voor concessies; hij sleept haar mee in zijn amorele beweegredenen.

De toonzetting van **Alan Moore** is somber en cynisch. De duistere actievolle scènes zijn rauw, concessieloos, en van een nietsontziende vitaliteit. De auteur legt de tekortkomingen van dit soort verdorven systemen bloot. De beklemmende sfeer wordt extra aangezet door de akelig kale decors van **David Lloyd**.

Naar vorm en inhoud is dit angstaanjagende werk, waarin een totalitair regime tevergeefs tracht de mens te beroven van zijn individualiteit, een mijlpaal in het stripgenre. RB

V voor Vendetta

Moore & Lloyd
Vliegende Hollander 2010
ISBN 978-90-495-0052-8
Prijs €19.95
296 pagina's
Kleur (sk)

Storende verhalen 2: Lente in de k.centrale (Thé. Sherpa). Nog steeds boeiende verhalen van meestertekenaar Thé Tjong-Khing, eerder verschenen in *De Vrije Balloen*, geven een venijnige kijk op de Nederlandse samenleving van de jaren 1970. Verzorgd uitgegeven met voorwoord, achtergronddossier en schetsen. DR

Terug naar Johan (Van de Pol. Oog & Blik/Bezige Bij). Aandoenlijk autobiografisch verslag met zelfspot van de puberteitsjaren. Invoelbaar en herkenbaar, getekend in naïeve, maar doelmatige stijl. DR

Vintage (De Heij. Xtra). Selectie van schetsen, (voor)studies, opzetjes en invallen uit de schetsboeken van De Heij. Wat kan die vent tekenen! Maar niet iedereen waardeert zijn verhalen die veel seks en/of geweld bevatten. DR

Vreemde liefde 2 (Jouvray/Presle, L). Verdere, onderhoudende avonturen van de zangeres Tho-Radia die gevlucht is naar de 'vrije' Confederatie van de Sterren. DR

ADVERTENTIE

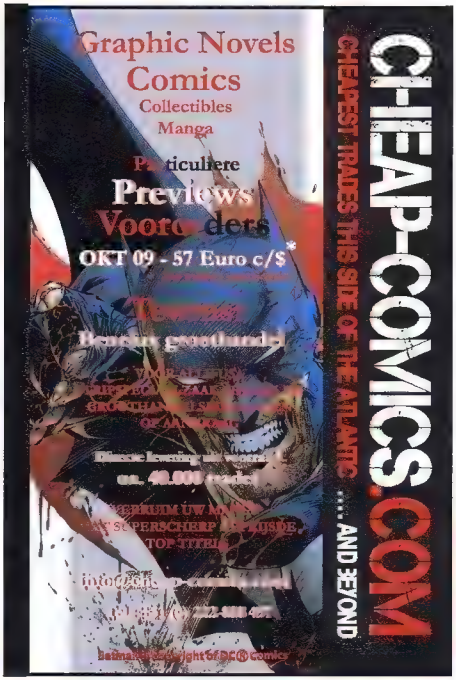

ADVERTENTIE

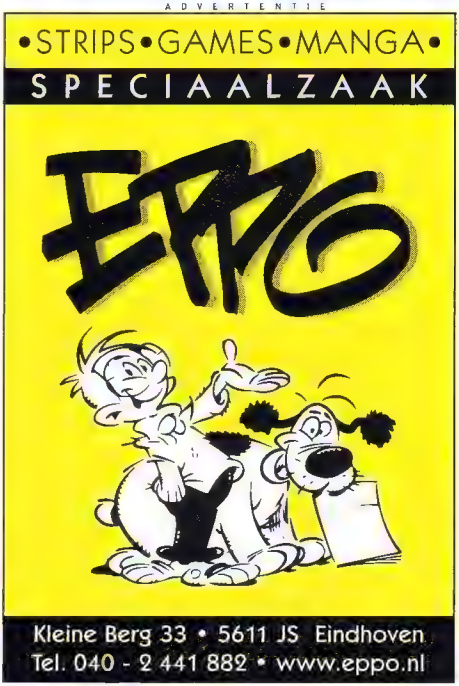

AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR N EUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM

- **t/m 5 september 2010** Expo 'Het theater van Jan Kruis', Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 70, Groningen, info: www.stripmuseum.nl
- **t/m 5 september 2010** Expo 'De bronnen van Pandarve', Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 70, Groningen, info: www.stripmuseum.nl
- **t/m 5 september 2010** Expo 'Charles Burki: Achter de Kawat', Museon, Stadhouderslaan 37, 's-Gravenhage, info: www.museon.nl
- **t/m 12 september 2010** Expo '60 jaar Snoopy', Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 70, Groningen, info: www.stripmuseum.nl
- **t/m 19 september 2010** Expo 'Suske en Wiske – De fantasievolle vertellers', Limburgs Museum, Keulsepoort 5, Venlo, info: www.suskewiske/limburgsmuseum.nl
- **t/m 19 september 2010** Expo 'Cecil's Quest', van de Tsjech Frantisek Skála, Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be
- **t/m 31 december 2010** Expo 'Krabbels en klodders - De bezetting in unieke strips', over het dagboek van Frans Brouwer, Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945, Wylerbaan 4, Groesbeek, info: www.bevrijdingsmuseum.nl
- **t/m 31 december 2010** Expo 'Snoopy in Space', Space Expo, Keplerlaan 3, Noordwijk, info: www.space-expo.nl
- **t/m 30 januari 2011** Expo 'Het atelier van Franquin, Jijé, Morris en Will', Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be
- **21 augustus 2010** 12e Kamper Stripspektakel, Oudestraat/Van Heutszplein, Kampen, info: www.steck.nl
- **28 en 29 augustus 2010** 25e Brabants Stripspektakel, Sportcentrum Valkencourt, Pastoor Heerkensdreef, Valkenswaard, info: www.brabantsstripspektakel.nl
- **25 t/m 26 september 2010** De Stripdagen, Expo Houten, Meidoornkade 24, Houten, info: www.destripdagen.nl

Storm en Jan Kruis in Groningen

Nog tot en met 5 september zijn in Het Nederlands Stripmuseum twee tentoonstellingen te zien die een nadrukkelijke Hollandse uitstraling kennen. In *Het theater van Jan Kruis* wordt in een uitgebreide oeuvretentoonstelling de veelzijdigheid van Jan Kruis getoond. De winnaar van de allereerste Marten Toonderprijs wordt geëerd met een expositie die ingedeeld is in verschillende thema's. De meeste ruimte wordt ingenomen door een wand vol schilderijen en portretten en verder wordt onder de noemer *Komedie* aandacht besteed aan humoristisch werk (*Jan, Jans en de kinderen*, maar ook ouder werk zoals *Gregor*). Het thema *Drama* benadrukt zijn meer poëtische kant (*Woutertje Pieterse* en illustraties voor onder andere *Pep*) en in *Avontuur* ligt het zwaartepunt bij de spanning (onder andere *Student Tijloos*). De expositie bevat verder nog een deel *Productie* waar, hoe kan het ook anders, bij het maken van de strips en illustraties wordt stilgestaan en een deel *Intermezzo* dat zich richt op zijn reclamewerk. Tot slot kun je even gaan zitten bij een interactief televisiescherm waarop allerlei bewegende werken (waaronder de musical van *Jan, Jans en de kinderen*) en interviews zijn te bekijken.

Storm – De ontdekking van Pandarve kent een Britse auteur die de serie tekentechnisch heeft grootgemaakt, maar inmiddels hebben meerdere Nederlanders daaraan een flinke bijdrage geleverd; naast Martin Lodewijk en Dick Matena tekenen en schrijven nu Romano Molenaar en Jorg de Vos aan de reeks die nog altijd populair is binnen en de buiten de landsgrenzen. Deze tentoonstelling geeft via originele pagina's en omslagtekeningen een beeld van alle verhalen, opgedeeld in een aantal kronieken. De eerste negen albums vormen *De kronieken van de Diepe Wereld* waarin Don Lawrence voor het tekenwerk zorgt en Martin Lodewijk en Dick Matena – naast enkele Engelse auteurs – garant stonden voor de scenario's; deze verhalen spelen zich af in een verre toekomst waar een barbaarse beschaving heerst. De reeks vervolgt met dertien delen *De kronieken van Pandarve*; alle op scenario van Martin Lodewijk. De levende planeet Pandarve en zijn omgeving is het speelveld van Storm, Roodhaar en Nomad. Dick Matena neemt de tekenpen drie albums ter hand voor *De kronieken van de Tussentijd*. Vanaf 2007 geven Romano Molenaar en Jorg de Vos middels een tweede cyclus van *De kronieken van Pandarve* een nieuwe impuls, aanvankelijk op scenario van Lodewijk maar inmiddels heeft De Vos zelf die rol overgenomen. De expositie toont alle veranderingen in stijl, omgeving en aanpak door de diverse auteurs tot in detail.

Twee goede redenen om deze zomer Groningen eens te bezoeken. TdK

Meer info: zie agenda.

HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN. FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN **HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

➤ WAARHEEN?

Brecht Evens heeft in Haarlem de gloednieuwe Willy Vandersteenprijs gewonnen. De prijs die afwisselend door de stripfestivals van Haarlem en Turnhout wordt uitgereikt, beloont de beste Nederlandstalige strip van de afgelopen twee jaar.
Evens krijgt de prijs vanwege zijn album *Ergens waar je niet wilt zijn*. Zijn beloning is € 5000 en een tentoonstelling in Nederland en Vlaanderen.

Ook de VPRO Debuutprijs werd in Haarlem uitgereikt. Het was **Martijn van Santen** die met *Werk in uitvoering* volgens de jury het meest veelbelovende stripdebuut maakte. Hij ontving een bedrag van € 2500 en werd samen met de eerdere winnaars getrakteerd op een overzichtstentoonstelling tijdens Stripdagen Haarlem.

In Haarlem werden ook de Clickies, de prijzen voor webcomics, uitgereikt.
Michiel van de Pol won met *www.cartoondiarree.nl* in de categorie Gag.
Hallie Lama (Alexander Lam) mocht de cartoon-clickie ophalen dankzij bijdragen op *http://hallielama.blogspot.com* en **Setsuna**'s (Nicolle Lamerichs) *www.curtain-call.nl* verdiende haar prijs in de categorie Epic.

Op 19 mei werd in het Belgisch Stripcentrum door de Vlaamse minister van cultuur het 250e **Jommeke**-album gepresenteerd. Het is het laatste album waaraan de vorig jaar overleden geestelijk vader Jef Nys nog meewerkte.
Van *Savooien op de Galagapos* bestaan drie omslagvarianten. Een versie met een reguliere omslag, een versie in 3D en een duizendtal speciale albums met als omslag de winnende inzending van de prijsvraag die tot doel had om jonge lezers zelf een omslagontwerp te laten maken.

De Gentse stripwinkel **Betty Boop** veranderd in de loop van dit jaar van naam. Enerzijds om van het Betty Boop-imago af te raken, maar bovenal omdat er ook een webwinkel wordt geopend die de zelfde nieuwe naam gaat dragen. Zowel de winkel (over enige tijd) als de website (per onmiddellijk) zullen als Worlds' End Comicshop verder door het leven gaan.

Een andere stripwinkel, de Antwerpse stripspeciaalzaak **Alex**, is verhuisd.
Bezoekers hoeven niet ver te zoeken. De Gitschotellei 88 is ingeruild door een nieuw pand op nummer 143.

➤ WAARVOOR?

Op 2 juni overleed **Juan Antonio Parras**. Deze Spaanse striptekenaar tekende onder meer de reeks *De onaantastbaren* (binnen de *Collectie Charlie*, scenario: Victor Mora), *De Haas van Mars* (scenario: Patrick Cothias) en meer recent *De verborgen grenslijn* (scenario: Erik Juszezak). Nadat Parras al jong de Spaanse tijdschriften *El Globo* en *KKO* van tekeningen voorzag, verhuisde hij medio 1950 naar Frankrijk. Daar ging hij voor het agentschap van Georges Troisfontaines – *World Press* – strips tekenen. Ze verschenen in *Sprint*, *Vaillant* en enkele andere bladen. Begin jaren 1960 was hij één van de tekenaars van *Pilote* waar hij scenario's van André-Paul Duchateau en Guy Vidal van tekeningen voorzag. Ook tekende hij vele omslagtekeningen van *Bob Morane-*, *Roodbaard-* en *Tanguy en Laverdure*-albums.
Zijn grootste succes, *De Haas van Mars*, hield hij na zeven delen voor gezien; zijn opvolger, de Serviër Guéra, zag de reeks na nog twee delen indutten.
Parras werd 81 jaar.

JUAN ANTONIO PARRAS/DE HAAS VAN MARS

Op 13 juni overleed de Amerikaanse striptekenaar **Al Williamson**. Williamson ontving in de jaren 1940 tekenles van niemand minder dan *Tarzan*-tekenaar Burne Hogarth. Zijn eerste eigen professionele werk publiceerde hij op 17-jarige leeftijd in 1948. Later ging hij voor EC Comics werken en publiceerde succesvol in *Weird Sciences* en *Weird Fantasy*. In de jaren 1960 maakte hij pas echt naam toen hij de strip *Flash Gordon* ging tekenen, gevolgd door *Secret Agent X-9* wat hij bijna twintig jaar volhield. Ook verstripte hij op verzoek van George Lucas *Star Wars*. Williamson bleef tot op hoge leeftijd actief in het stripwereldje, de laatste jaren als inkter. Hij werd 79 jaar.

AL WILLIAMSON/AGENT X9

Harvey Pekar, schrijver van onder meer de autobiografische strip *American Splendor*, is op maandag 12 juli overleden. De 70-jarige 'bard van de undergroundstrip' werd door zijn vrouw en creatieve partner Joyce Brabner dood aangetroffen. Pekar, die het grootste deel van zijn leven in Cleveland werkzaam was in het archief van een ziekenhuis, was onder meer bevriend met tekenaar Robert Crumb, met wie hij de liefde voor oude jazz-platen deelde en die ook enkele verhalen van Pekar illustreerde. In zijn strips, die tussen 1976 en 2008 verschenen, maakte Pekar met cynische humor zijn eigen doorsnee bestaan belachelijk. In 2003 werd *American Splendor* verfilmd, later bekroond met de Grote Prijs van het Sundance Filmfestival. De Clevelandse krant *The Plain Dealer* bracht het nieuws van zijn overlijden, waarna in de *Washington Post* collega's en vrienden als Neil Gaiman, Scott McCloud en Tom Spurgeon een liefdevol eerbetoon brachten aan 'de zoete knorrepot'. Hij werd daarin geportretteerd als één van de meest invloedrijke stripmakers van de afgelopen veertig jaar, een pionier van de autobiografische strip die tegenwoordig algemeen als literair genre wordt geaccepteerd. Qua levenshouding werd hij eerder vergeleken met de Amerikaanse schrijver Charles Bukowski, nu werd hij aangeduid als een Amerikaanse Tjechov. Pekar had eerder de ziekte kanker overwonnen. De neerslag van zijn strijd tegen die ziekte verscheen in de ontroerende autobiografische strip *My Cancer Year*, die hij samen met Brabner schreef en tekende. Bij het mainstream-publiek kreeg Pekar enige bekendheid door zijn optredens in de *David Letterman Show*, waar hij opviel door zijn vermogen mensen makkelijk aan het lachen te krijgen en door zijn stuurse gedrag.

MOOIE PARELS, FIJNE PARELS

Nu verkrijgbaar

- *De Generaal 1* door Peter de Smet
- *De familie Aepebroeck 1* door Harry Buckinx
- *Chris Crack 4/5/6* door Dik Bruynesteyn

www.stripstift.nl

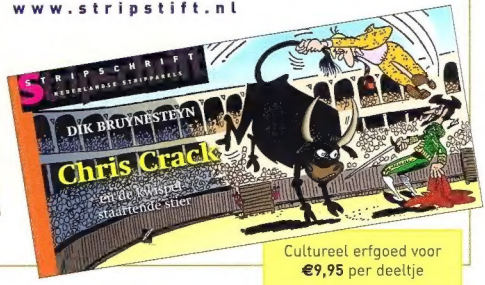

Cultureel erfgoed voor **€9,95** per deeltje

ADVERTENTIE

Voor strips, boeken, originele tekeningen, autofolders, strip-verzamelobjecten en veel meer kijk je op www.profbarabas.nl
Nu vele Suske en Wiske-items in onze webwinkel!
-MAU-
Prof. Barabas
Met spoed gezocht: mooie stripverzameling. Barabas biedt u een eerlijke en goede prijs!! Mail ons op info@profbarabas.nl of bel 06-16110888

JAARGANG 43 • NUMMER 4 (409) • AUGUSTUS 2010

→ WINNEN

Erwin Suvaal, onze 'huistekenaar', maakt naast strips ook foto's.
Een selectie van zijn foto's met signerende stripmakers op stripevenementen is gebundeld in de uitgave *In het wild – Stripmakers gevangen door Erwin Suvaal.*
In samenwerking met uitgeverij Catullus geeft *Stripschrift* vijf gesigneerde exemplaren van dit boek weg aan lezers die ons het goede antwoord geven op de volgende vraag:

Wat is de titel van het eerste stripalbum van Erwin Suvaal, dat hij samen met zijn broer maakte?

Stuur het antwoord
vóór 1 september 2010 naar

Suvaal-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar winnen@stripschrift.nl

Bij meer dan vijf goede oplossingen zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend. Maximaal één inzending per adres en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

Uitslag Pixar-prijsvraag *Stripschrift 407*:
Wij vroegen naar de naam van de eerste lange animatiefilm van Pixar uit 1995. Het juiste antwoord – *Toy Story* – rolde veelvuldig bij ons binnen. Na loting bleek dat de volgende personen een exemplaar van het naslagwerk over de Pixar Animation Studios hebben verdiend: **Hans Bijman** (Wognum), **Mark van Herpen** (Hooglanderveen) en **Ivo van Wieringen** (Beverwijk). Gefeliciteerd!

→ HARRY'S POSTZEGELHOEKJE

Als je als slachtoffer succes kan hebben is Wile E. Coyote het succesvolste slachtoffer uit de strip- en tekenfilmgeschiedenis.
Roadrunner bestaat bij de gratie van de uitvindingen van de coyote en de onvermijdelijke kwetsuren die ze hem steeds weer opleveren. Als Roadrunner onbelemmerd rond kon racen over de verlaten wegen van het Zuidwesten van de Verenigde Staten was er niemand geïnteresseerd in zijn doen en laten. Het is de coyote die hem interessant maakt. Iedere 'miep miep' die klonk in het tv-programma *Wordt vervolgd* was dus in feite een eerbetoon aan zijn belager die altijd de underdog was.
Uitgeverij Big Balloon had dat door, want toen deze uitgeverij een album over de gewiekste jager en zijn nog gewiekstere prooi publiceerde, was dat onder de titel *Wile E Coyote*. Volkomen terecht!
HW

Land van herkomst: Verenigde Staten
Jaar van uitgifte: 2000
Cataloguswaarde: €3

ADVERTENTIE

Yendor
STRIPWINKEL

Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel 010 - 433 17 10
www.yendor.nl

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 8 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie
Teus de Kruijf, Arco van Os,
Dik Rondeltap, Rik Sanders

Medewerkers
Ger Apeldoorn, Olav Beemer, Ben Bits, Hans van den Boom, Ruud Booms, Patrick Bremmers, Han van Buuren, Erik van der Hoeven, Michel van Merriënboer, Ans Nolten, Bert Post, Kees Ribbens, Erwin Suvaal, Rudy Vrooman, Harry Wibier

Omslag
© Fabrice Parme – Dupuis, 2010

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen
Een abonnement omvat 8 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.

Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland €47,00
België €50,00
Other countries €44,00
IBAN NL07 INGB 0009 3475 90
SWIFT/BIC INGBNL2A
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripstift.nl

Druk
Printec Offset, Kassel, Duitsland

Uitgever/Distributie Nederland
Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e uitgever@stripstift.nl
w www.stripstift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Distributie België
Pinceel, Leuven
AMP, Brussel

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen € 1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

€ 55,00
PAKKET A

ARTHUR - TWEEDE CYCLUS

€ 55,00
PAKKET B

ARTHUR - DERDE CYCLUS

€ 55,00
PAKKET C

GEVILDE NACHTEN

€ 55,00
PAKKET D

EMPIRE

€ 65,00
PAKKET E

BONE - EERSTE CYCLUS

€ 55,00
PAKKET F

DRAKENBLOED

€ 55,00
PAKKET G

HECTOR UMBRA

€ 50,85
PAKKET H

OKKO

ZOMERACTIE

GRATIS* BOEK *PIN-UP WINGS*
ROMAIN HUGAULT DE AUTEUR VAN *BOVEN DE WOLKEN, DE NACHTUIL*

DE VERBORGEN GESCHIEDENIS

€ 50,85
PAKKET I

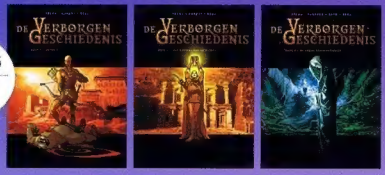

CANOË BAY I FIRST MOON I DODENWAKE

€ 53,85
PAKKET J

*GRATIS bij aankoop van een van de bovenstaande pakketten (deze bevatten alleen de afgebeelde albums). Deze actie is geldig van 16 augustus t/m 16 oktober 2010. Oplage van *Pin-Up Wings* is beperkt, dus OP=OP!

SILVESTERSTRIPS.NL

SILVESTER